

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Diplomová práce

Bc. Johana Roubalová

Soubor aktivit pro výuku společenského chování žáků 8. a 9. tříd ZŠ

Olomouc 2021

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Hubálek, Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem „*Soubor aktivit pro výuku společenského chování žáků 8. a 9. tříd ZŠ*“ vypracovala samostatně po konzultacích s vedoucím práce Mgr. Tomášem Hubálkem, Ph.D. a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou uvedeny v seznamu literatury na konci práce.

V Olomouci dne 22. 4. 2021

.....

Bc. Johana Roubalová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Mgr. Tomáši Hubálkovi, Ph.D. za podnětné rady, ochotu, vstřícnost a cenné konzultace při psaní diplomové práce.

Velké poděkování patří také zúčastněným žákům, kteří aktivně absolvovali vzdělávací lekce a byli ochotni se podělit o zpětnou vazbu.

V neposlední řadě děkuji své rodině a mým blízkým za jejich podporu při studiu.

Obsah

1	Úvod	6
2	TEORETICKÁ ČÁST	7
2.1	Etiketa	7
2.1.1	Základní fakta	7
2.1.2	Vývoj etikety napříč generacemi	8
2.1.3	Neznalost etikety jako společenský problém.....	10
2.2	Společenské chování ve výuce.....	11
2.2.1	Výuka etikety podle odborníka Ladislava Špačka.....	11
2.2.2	Současná problematika výuky etikety	11
2.2.3	Etiketa v RVP ZV	12
2.3	Teoretické poznatky pro tvorbu pracovního sešitu	15
2.3.1	Taxonomie učebních úloh.....	15
2.3.2	Naplnění cílů.....	17
2.3.3	Klíčové kompetence	17
2.3.4	Školní instituce a žáci jako cílová skupina	18
2.4	Výukové metody a aktivity	19
2.4.1	Vybrané metody a aktivity pro výuku společenského chování	19
2.4.2	Formy a metody vyučování	30
2.4.2.1	Organizační formy vyučování	30
2.4.2.2	Metody vyučování	30
2.4.3	Sebehodnocení	32
3	Cíle práce	33
3.1	Dílčí cíle	33
4	PRAKTICKÁ ČÁST	34
4.1	Charakteristika tvorby pracovního sešitu.....	34
4.2	Pracovní sešit pro žáky 8. a 9. tříd ZŠ.....	36
4.3	Shrnutí výsledků dotazovaných žáků.....	89

5	Závěr	90
6	Referenční seznam	92
7	Zkratky	100
8	Příloha	101
	Anotace	102

1 Úvod

Vizitkou každého člověka je jeho chování, ať už ve své rodině nebo obecně ve společnosti. Zdvornilé způsoby jednání mohou být jistou vstupenkou pro úspěšný život. Pravidla slušného chování jsou nejčastěji přejímána z výchovy a tradičních hodnot dané rodiny. Jestliže však v životě člověka chybí vzor dodržující bonton, přichází na řadu samostudium etikety. Tento krok však ne všichni lidé využijí, proto je na místě, aby byla výuka pravidel společenského chování nenásilnou a dobrovolnou formou zařazována do vyučování již na základních školách (ZŠ).

Diplomová práce se zaměřuje na problematiku výuky etikety na školách. Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou.

Teoretická část se věnuje definici etikety a její stručné historii. Shrnuje základní příčiny, které ovlivnily proměnu společnosti a s ní změnu hodnot, chování a stylu života napříč generacemi. V prvních kapitolách jsou zaznamenány důsledky pro jedince a společnost, které mohou nastat při nedostatečném dodržování pravidel slušného chování. Následně jsou v další kapitole rozebírána fakta, která poukazují na výhody či nevýhody výuky etikety na školách. Na tuto problematiku navazují informace o zařazení výuky společenského chování v Rámcovém vzdělávacím programu základního vzdělávání (RVP ZV). Následující kapitoly této části obsahují teoretické poznatky pro tvorbu pracovního sešitu se zaměřením na výuku společenského chování. Osvětlují kritéria, na jejichž základě byl pracovní sešit vytvořen. Zabývají se taxonomií učebních úloh, naplněním cílů a klíčovými kompetencemi. V neposlední řadě uvádí, pro koho je pracovní sešit primárně určen. Klíčovým tématem teoretické části je výběr výukových metod či aktivit a forem nebo metod vyučování, které jsou využity v pracovním sešitu pro výuku etikety. Poslední kapitola teoretické části shrnuje informace o sebehodnocení, jež je součástí všech výukových lekcí vzdělávacího kurzu.

Praktická část obsahuje vytvořený pracovní sešit pro výuku společenského chování na slavnostních událostech určený žákům 8. a 9. tříd ZŠ. Podkapitola seznamuje čtenáře s postupem práce autorky, specifikuje počet a obsah použitých aktivit a výukových lekcí, odůvodňuje vzhled pracovního sešitu a vysvětluje, v jakém programu byl sešit vytvořen. Poslední kapitola shrnuje výsledky úspěšnosti dotazovaných žáků, kteří vyplnili pracovní sešit a poté poskytli zpětnou vazbu.

Hlavním cílem diplomové práce je vytvořit soubor aktivit pro žáky 8. a 9. tříd ZŠ pro výuku etikety se zaměřením na chování žáků při slavnostních událostech.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Etiketa

Kapitola se zabývá základními informacemi o etiketě, které obsahují vysvětlení samotného pojmu a stručnou historii. Následně je rozebírána problematika vývoje pravidel společenského chování na základě důsledků historických událostí a měnících se hodnot ve společnosti. Závěr kapitoly je věnován dopadům pro jedince, které mohou nastat při nedostatečném vzdělání v oblasti etikety.

2.1.1 Základní fakta

Etiketu neboli společenské chování můžeme definovat jako „*souhrn společenských zvyklostí, které nám umožňují efektivně přežít a chránit se před společenskými úrazy*“ (Smejkal & Schelová Bachrachová, 2011, s. 19). Etiketa se neustále vyvíjí, ať už díky historickým událostem, módními vlivy nebo změnou struktury společnosti. Proto by lidé na společenské chování neměli nahlížet jako na nauku o společenském kodexu, který je předem pevně ukotven, nýbrž jako na zcela proměnnou kulturní a sociální oblast. Slušné chování tak nevznikalo pouze na základě právních a normativních aktů či rozhodnutí, ale podle aktuální nutnosti a potřeby. Některá pravidla a zásady však doposud nevymizely, a to především z toho důvodu, že jsou brány jako tzv. návody, které člověku pomohou dosáhnout úspěchu a uznání ve společnosti. Například úcta ke starším lidem nebo chránění dětí a žen. Etiketu proto můžeme řadit do oblasti sebevzdělávání a seberozvoje, protože napomáhá k lepší životní úrovni jedinců (Smejkal & Schelová Bachrachová, 2011, s. 14–19).

V předchozí bakalářské práci, která se zabývala analýzou osobností ovlivňující vývoj etikety v českých zemích, bylo zjištěno, že Ludvík XIV. byl zakladatelem pravidel společenského chování. Následný vývoj a posun těchto zásad postupně zaznamenávali: Jiří Stanislav Guth-Jarkovský, Milena Majorová, Dobromil Ječný, Vladimír Smejkal nebo současník Ladislav Špaček (Roubalová, 2019). Jiří Stanislav Guth-Jarkovský (2015, s. 37) tvrdí, že slušnost má mravní hodnotu tehdy, je-li výrazem pravého chování přívětivé smýšlení a neslouží tedy k tomu, aby pouze zachraňovala zdání. Výkvět slušnosti podle něj plyne z „rozumu srdce“.

2.1.2 Vývoj etikety napříč generacemi

Dnešní společnost tvoří lidé narození v 20. nebo 21. století. Tento poměrně dlouhý časový úsek přirozeně zapříčiňuje rozdíly mezi jednotlivými generacemi. Ján Mišovič a Lubomír Vacek (2019, s. 117) tvrdí, že *„jednání lidí je v různé míře ovlivněné společnými mravy, v rámci socializace přejímanými už od dětství.“* Každá generace je však ovlivněna jinými událostmi. Starší lidé pamatují válečné období, společně s jejich dětmi prožili vedení Komunistické strany Československa v socialistickém zřízení a následující generace přicházela do porevoluční moderní doby spojené s užíváním internetu.

Jiří Stanislav Guth-Jarkovský se ve své době, hovoří se o první třetině 20. století, zasloužil o rozšíření znalostí pravidel slušného chování i k chudším vrstvám. Zdvornilé chování se například u chlapců vyznačovalo pozdravem „Ruku líbám.“ nebo povstáním, jestliže přijde do místnosti žena, host či vážená osoba. Dívky se tehdy měly spíše stranit v koutě a oblékat se do skromných, upravených a nevyzývavých oděvů. Pro mládež obecně platilo, že ke stolu mohla usednout až po rodičích. Žena měla v manželství na starosti chod domácnosti a muž spravoval majetek. Většina žen z bohatších rodin měla na pomoc najatou služebnou. Povolání učitele bylo v té době bráno s pokorou a autoritou. Guth-Jarkovský dával důraz na to, aby lidé ctili učitele a vzhlíželi k nim jako ke vzdělaným vzorům. I zde najdeme odlišnosti ve srovnání s dnešní dobou, například v rozdělení této profese na učitele soukromého a veřejného (Guth-Jarkovský, 1920).

Situace po 2. světové válce s sebou přináší proměny společnosti, které značně ovlivnily sociální postavení, chování, mezilidské vztahy a životní úroveň jedinců. Jakýkoliv totalitní režim mění vztahy v rodině, snaží se potlačit rodinu jako takovou a rodinné vazby. Cílem této doby bylo vybudovat lepší svět s novou morálkou, zrušit soukromé vlastnictví, a především usilovat o rovnost mezi lidmi, s čímž je spojená reforma rodinného uspořádání. Obecně lze říct, že mravné bylo v této době to, co schválila vedoucí strana. Z úvodu kapitoly vyplývá, že největší vliv na výchovu dítěte má rodina, to se ovšem mění v letech 1948–1989, ve kterých je snaha o převychování kolektivu. Rodina jako základ státu nebyla upřednostňována. Děti neměly být tolik vázány na své rodiče, protože by měly být součástí kolektivu, aby získaly správný ideologický pohled. Mění se také postavení ženy, u kterého se projevovala snaha o dosažení rovnoprávnosti s muži. Ženy získávaly pracovní příležitosti rovny mužům (např. práce v zemědělství, v železárnách, v hutích či továrnách). Shrnou-li se předchozí

fakta, můžeme říct, že „rovnost“ mužů a žen potlačila tradice, hodnoty a zvyky dam a džentlmenů z První republiky (Pavelková, 2015, s. 111–121).

Po revoluci v roce 1989 došlo k proměnám společnosti až do současnosti, jakou ji známe teď. Móda i komunikace se více zjednodušuje a spíše se k ležérnosti, a to se odráží také na některých pravidlech slušného chování. Už není tabu, aby žena pozvala muže na večeři, žena má obecně ve společnosti vysoké postavení. V oblékání vymizela dvouřadá saka, nošení složitěho fraku nebo podvazky na ponožky. Ačkoliv se pravidla obměňují podle současné situace, vždy bude ve společnosti dodržována ohleduplnost, empatie a takt (Špaček, 2013, s. 10–11). Preferované životní zásady se po roce 1990 mění, odráží se na chování lidí a její generační odrazy. Morální profil české společnosti se nese v duchu utilitarismu¹, přičemž pozorujeme rozdíly v názorech generací podle svědomí jednotlivce s ohledem na individualistickou nebo kolektivní orientaci (Mišovič & Vacek, 2019, s. 129).

Situace v rodinách je ve 21. století jiná než před tím. Společnost se setkává s vysokou rozvodovostí, a tak vznikají i rodiny, ve kterých žijí pohromadě biologické i nebiologické děti, rodiče nebo prarodiče. Chybí tedy vzor úplné rodiny. Role hlavního pečovatele se mění, na rozdíl od tradiční rodiny se o materiální zabezpečení starají oba rodiče. Nastává problematika odlišností generací. Poválečná generace přišla ke slovu v době, kdy se ještě nepoužíval internet, generace Havlových dětí stála u zrodu internetu a s ním jeho zavádění do práce a svých domovů a na závěr generace mileniálů, která si bez internetu nedokáže bytí představit. Jedná se o extrém, které spolu musí umět komunikovat tak, aby nedocházelo k nepochopení. Mladší kolegové či studenti neví, jak se správně chovat a komunikovat se staršími a naopak. Proto je dobré řídit se pravidly etikety, které těmto situacím pomůžou (Berg, 2020, s. 173–187). I etiketa se neustále vyvíjí, proto se do ní v současné době může zařadit, tzv. netiketa, která představuje pravidla pro chování na internetu. Trendy v módě nebo chování často určují veřejně známé osobnosti na internetu, a proto by se měly nejen ony řídit doporučenými předpisy. Pravidla netikety obsahují doporučení pro e-mailovou a mobilní komunikaci, obecné zásady pro chování na internetu, internetovou etiku a rizika spojená s užíváním sociálních sítí (Recmanová, 2017). Obecně však platí, že se na internetu má chovat stejně tak, jako v reálném životě.

¹ Utilitarismus je lidský pohled, na jehož základě se jedinci snaží maximalizovat své uspokojení a hodnocení podle užitku, což je v důsledku uspokojením pro celou společnost (Janičko & Janičko, 2014, s. 90–97).

2.1.3 Neznalost etikety jako společenský problém

Znalost etikety by se neměla považovat za nutnou, nýbrž by měla být chápána jako cesta, která pomáhá člověku lépe dosáhnout svých cílů. Lidské chování má bezpochyby dopady na pracovní kariéru, postavení ve společnosti nebo obecně na mezilidské vztahy a vztahy rodinné. Ačkoliv je chování podle pravidel etikety dobrovolné, je známo, že lidé se nezdvořilému jednání vyhýbají.

Jestliže se lidé chovají vybraně podle společenských pravidel pouze na důležitých obchodních jednáních, oslavách či společenských akcích, může nastat problém, že znervózní, dostanou-li se do situací, které jsou pro ně nekomfortní, protože na takové chování nejsou dlouhodobě navyklí. Pokud člověk usiluje o dobré postavení ve společnosti a v rodině, měl by daná pravidla vzít za svá i ve své domácnosti a tzv. trénovat zdvořilosti a slušnému chování již ve své rodině. Je důležité, aby společnost pochopila, že zdvořilosti se člověk musí postupně naučit, jako jakémukoliv jinému oboru, protože je etiketa potřebná prakticky v každodenním životě (Špaček, 2013, s. 9–11).

Z výzkumu Ondřeje Špačka a Jiřího Šafra vyplývá, že se v Česku po roce 1989 tvořila nová stratifikace společnosti. Po ekonomické stránce rostou rozdíly v příjmech a majetku, čemuž přispěla změna ekonomiky. Kulturní nerovnost je shledána především v rozdílném životním stylu a samostatném utváření společenského uspořádání. Na postavení člověka ve společnosti má podle výsledků především vliv rodičů na své děti. To, jakým způsobem využívá rodina volný čas, kulturní vkus se odráží na odlišném způsobu života společenských vrstev. Dlouhodobá výchova ke kulturnosti a kultivovanosti, zběhlost ve společenských praktikách a estetických zálibách se předává z generace na generaci a utváří tak sociální status a celkové postavení ve společnosti. Jinými slovy to, jak se chovají rodiče dětí ke svému okolí, ke starším lidem i k sobě samým, ve většině případů dítě přebírá a následně se chová stejně. V tuto chvíli se rodič dostává do pozice, ve které by měl být svému dítěti vzorem po všech stránkách, tedy v morální, pracovní i ekonomické oblasti (Špaček & Šafra, 2010, s. 81–99).

Současná odbornice Eva Filipová však tvrdí, že by samotná etiketa měla být součástí školní výuky. Podle jejího názoru získává každé dítě základy od rodičů, ale pokud pochází ze sociálně slabší rodiny, pravidla slušného chování by se měla učit nenásilnou formou už na základní škole (Krejčová, 2015).

2.2 Společenské chování ve výuce

Kapitola rozebírá možné varianty výuky etikety at' už v rodině nebo ve škole. Postupně budou analyzována pozitiva a negativa spojená s výukou společenských pravidel. Závěr kapitoly je věnován zařazení problematiky slušného chování v RVP ZV z roku 2017 v aktuálním znění.

2.2.1 Výuka etikety podle odborníka Ladislava Špačka

Tématem etikety se již zabývala bakalářská práce, ve které byly zkoumány osobnosti, jež ovlivnily vývoj etikety v českých zemích. Předchozí bakalářská práce byla obohacena o komentáře současného odborníka Ladislava Špačka, jenž je průkopníkem 21. století v oblasti společenského chování. Z vybrané kapitoly bakalářské práce *Etiketa v pedagogické sféře* vyplývá, že Ladislav Špaček není příznivcem výuky etikety ve školách především z toho důvodu, že by tuto funkci měla podle jeho názoru zastávat rodina. Podle něj hrozí, že by byla etiketa brána jako jeden z předmětů, a to by mohlo směřovat k faktu, že by se žáci chovali slušně pouze jednu vyučovací hodinu, místo toho, aby základy slušného chování pojali za své na celý život. Špaček zastává názor, že nejvhodnějším způsobem výuky etikety je forma hry. Jedná se o nenásilnou formu získávání poznatků a zkušeností, díky které si dítě osvojuje správné chování ve společnosti. Obecně podle Špačka platí, že lidé pravidla slušného chování pojmu za svá až v době, kdy je potřebují. Tvrdí, že například žáky na základních školách nezajímá, kdo první vchází do dveří a podobně, protože se v jejich životech neobjevují situace, ze kterých by tyto předpisy měli znát (Roubalová, 2019, s. 45–46).

2.2.2 Současná problematika výuky etikety

Výše uvedená slova Ladislava Špačka sloužila jako jedna z volných inspirací pro téma této diplomové práce. Jistě se dá souhlasit s tvrzením, že by se na prvním místě měla postarat o slušné chování rodina, nicméně již z předchozích kapitol vyplývá, že ne všechna sociální postavení v rodině umožňují toto poslání dodržovat. Jestliže žákům jejich rodina, která má být pro děti vzorem, nevěští tradiční hodnoty, přichází na řadu okolí, samostudium nebo již zmiňovaná škola. V předchozím textu bylo avizováno, že lidé vyhledávají slušné chování ve chvíli, až se dostanou do situací, v nichž se bez daných pravidel sami neobejdou. Žáci 8. a 9. tříd ZŠ běžně navštěvují večerní akce, at' už plesy, divadla či koncerty. Tito dospívající jsou účastníky plesů

za účelem návštěvy vrstevníků, sourozenců, nebo jsou sami aktéry slavnostních příležitostí, jelikož je jejich škola pořádá. V tuto chvíli se žák dostává do situace, ve které si nemusí být jist potřebou znalosti pravidel společenského chování. Nicméně každý účastník jakékoliv události by měl podle etikety znát alespoň základní zásady chování, které patří na danou akci. Většina studentů středních škol a gymnázií během svého studia navštěvují lekce v tanečních kurzech, jejichž součástí je výuka etikety. V tomto případě tedy není nutné, aby se vyučování etikety zařazovalo do běžné výuky. Naproti tomu adolescenti základních škol žádný kurz neabsolvují, tudíž je výuka společenského chování na místě. Tento fakt je považován za stěžejní argument, díky kterému byla uskutečněna tvorba pracovního sešitu (viz praktická část). Jakým způsobem je etiketa zařazována do RVP ZV je blíže vysvětleno v následující podkapitole.

2.2.3 Etiketa v RVP ZV

Jednotlivé složky společenského chování spadají v RVP ZV do Etické výchovy, která patří do doplňujících vzdělávacích oborů. Tyto obory mají za úkol pouze rozšířit a doplnit vzdělávací obsahy, proto nejsou zařazeny do povinného základního vzdělávání. Doplňující vzdělávací obory může škola využít pro tvorbu Školního vzdělávacího programu (ŠVP), konkrétně pro úpravu očekávaných výstupů (NUV, s. 113). Etická výchova je do RVP ZV zařazována především z toho důvodu, že ve školské soustavě nenacházíme předmět, který by cíleně mířil na rozvoj mravní stránky osobnosti žáků. Doplňující vzdělávací obor Etická výchova rozvíjí žákovy sociální dovednosti, které jsou stěžejní nejen pro něho samotného, ale pro celou společnost. Mluví se o snaze kritického pozorování, díky kterému žák získává zkušenosti při řešení problému pro praktický život. Učí se respektovat hodnoty a názory ostatních lidí, schopnosti spolupráce a s ní spojené empatie. Pro tyto zmiňované schopnosti si musí osvojovat správné způsoby komunikace (NUV, s. 116).

Podle Národního ústavu pro vzdělávání (NUV) patří mezi témata, která tvoří obsah doplňujícího vzdělávacího oboru Etická výchova: mezilidské vztahy a komunikace, důstojnost lidské osoby a pozitivní hodnocení sebe sama, pozitivní hodnocení druhých, kreativita a iniciativa včetně řešení problémů a úkolů, komunikace citů, interpersonální a sociální empatie, asertivita, sebeovládání, zvládnutí agresivity a řešení konfliktů, reálné a zobrazené vzory, prosociální chování v osobních vztazích nebo ve veřejném životě, pomoc, darování, dělení se, spolupráce, přátelství, solidarita a sociální problémy.

„Vzdělávací obor umožňuje zároveň rozvíjet čtenářskou gramotnost – porozumění textům, posouzení spolehlivosti a platnosti informací a jejich využití v životě“ (NUV, s. 115).

Etická výchova se pojí s řadou mezipředmětových vztahů, díky nimž se dotýká asi šesti různě zaměřených vzdělávacích oborů, jako jsou Český jazyk a literatura, Cizí jazyk, Výchova k občanství, Přírodopis, Výtvarná výchova, Výchova ke zdraví, a nakonec doplňujícího oboru Dramatická výchova. Jestliže se zaměříme pouze na výuku pravidel společenského chování, zjistíme, že v RVP ZV je v oblasti Jazyk a jazyková komunikace ukotveno například učivo zaměřené na písemný či mluvený projev žáka, umění naslouchat nebo pravidla komunikace v běžných každodenních situacích. Oblast Člověk a jeho svět se věnuje mimo jiné rodině nebo soužití a chování lidí. Za oblast, která pojímá nejrozsáhlejší témata, je považována Člověk a společnost ve vzdělávacím oboru Výchova k občanství. Z velké škály učiva jsou do oboru etikety vyňaty především lidská setkání, vztahy mezi lidmi, zásady lidského soužití, osobní rozvoj a v neposlední řadě podobnost či odlišnost lidí, se kterou společnost často bojuje. Člověk a kultura je důležitou oblastí, která zahrnuje ověřování komunikačních účinků, osobní zkušenosti a vyjadřování emocí, pocitů nebo nálad. Mezi složky společenského chování nepochybně řadíme také osobnostní a sociální rozvoj, způsob života, vztahy lidí a formy soužití a především sebereflexi, která je spolu s ostatními ukotvena ve vzdělávací oblasti Člověk a zdraví. Dramatická výchova nakonec obsahuje učivo, které navazuje na obsah mediální, multikulturní, osobnostní a sociální výchovy, které jsou praktické a mají využití v každodenním běžném životě. Smyslem osobnostní a sociální výchovy je hledání žákovy životní cesty, která je založena na spokojeném životě k sobě samému nebo ve vztahu k druhým lidem. Tematické okruhy Osobnostní a sociální výchovy jsou rozděleny do tří částí, a to na osobnostní, sociální a mravní rozvoj. Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka je shledán v napomáhání zvládnutí vlastního chování žáka, které přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů ve třídě i mimo ni. Za další stěžejní průřezové téma spojené s ovládnutím slušného chování souvisí Výchova demokratického občana. Žák má ovládat základní úroveň občanské gramotnosti, díky které zná svá práva a povinnosti, řeší problémy za použití své lidské důstojnosti, respektuje druhé a uplatňuje zásady slušné komunikace a demokratické způsoby řešení. Multikulturní výchova je zástupcem uvědomění si vlastní kulturní identity, tradice a hodnoty. Zvládne respektovat odlišné sociokulturní skupiny, které mohou mít například rozdílnou

komunikaci či obyčejně. V současné době nesmí být opomíjena mediální výchova, která je aktuální díky vývoji technologií, popř. v distanční výuce. Žák ovládá orientaci jak ve veřejné, tak v soukromé mediální komunikaci. Mediální výchova rozvíjí žákovu schopnost stylizace psaného i mluveného projevu a veřejného vystupování. Učí správnou formulaci a prezentaci svých svobodných názorů a postojů na internetu (NUV, s. 115–139).

„Etická výchova žáka vede především: k navázání a udržování uspokojivých vztahů, k vytvoření si pravdivé představy o sobě samém, k tvořivému řešení každodenních problémů, k formulaci svých názorů a postojů na základě vlastního úsudku s využitím poznatků z diskuse s druhými, ke kritickému vnímání vlivu vzorů při vytváření vlastního světonázoru, k pochopení základních environmentálních a ekologických problémů a souvislostí moderního světa“ (NUV, s. 116).

Očekávané výstupy ve vzdělávacím obsahu Etické výchovy na 1. stupni ZŠ zahrnují nejjednodušší základy společenského chování. Patří sem například pozdrav, poděkování, omluva, prosba, gestikulace a mimika. Jeden z dílčích cílů na 1. stupni ZŠ je získat úctu k druhým a naučit se dodržovat jasná a splnitelná pravidla. Předchozí předpisy učí žáky potřebné zdvořilosti, ať už ke starší osobě nebo ke svým vrstevníkům. Na 2. stupni ZŠ se navazuje na dosavadní osvojené znalosti, tudíž se od žáků očekává užití různých úrovní komunikace, základní zásady komunikace, práce s komunikační chybou, a to i ve ztížených podmínkách. Do základního učiva je mimo jiné zařazována také občanská zralost, svoboda a rovnost mezi lidmi. Díky této znalosti se žák může snáz orientovat v lidských hodnotách. Pro osvojení společenských hodnot se žák inspiruje ve svých vzorech v rodině nebo ve veřejném životě, dokáže zodpovědně ctít autoritu. K lepšímu chování a úsudkům dopomáhá orientace v multikulturní společnosti, je důležité znát potřebné informace a třeba i výjimky, které diverzita přináší. Pro osvojení společenského chování je zásadní osobní odpovědnost, díky které člověk dokáže aplikovat mravní zásady a hodnoty. Základní pravidla tkví v poznání práv a povinností v rodině, samotná komunikace v ní, úcta ke členům rodiny a úcta ke stáří (NUV, s. 118–119).

2.3 Teoretické poznatky pro tvorbu pracovního sešitu

Třetí kapitola blíže specifikuje hlediska, na jejichž základě byl pracovní sešit (viz praktická část) vytvořen. Soustřeďuje se na popis taxonomie učebních úloh dle Dany Tollingerové, zabývá se Bloomovou taxonomií výukových cílů a následně objasňuje problematiku klíčových kompetencí. Kapitulu uzavírá seznámení s cílovou skupinou, pro kterou je výukový kurz určen. Tvorba pracovního sešitu byla v souladu s níže zmiňovanými kritérii, které jsou nutnou podmínkou pro vzdělávání. Vytvoření každé výukové lekce předcházela příprava, ve které autorka pracovního sešitu dbala na propojení všech uvedených předpokladů pro kvalitní výuku.

2.3.1 Taxonomie učebních úloh

Pracovní sešit je tvořen z části teoretickými poznatky a z části praktickým procvičováním, které je složeno z různých úrovní učebních úloh. Otto Obst (2017, s. 53) vysvětluje: „*Za učební úlohy lze považovat širokou škálu všech učebních zadání od těch nejjednodušších úkolů vyžadujících pouhou pamětní reprodukci poznatků (vědomostí), až po složité úkoly vyžadující tvořivé myšlení.*“ Díky učebním úlohám se mění získané objektivní poznatky žáka na poznatky subjektivní odvozené při řešení problémových situací, cvičení či pozorování. Dochází k aktivizaci a motivaci žáků, přičemž učební úlohy udržují v chodu proces učení a zároveň jsou nástrojem pro zjišťování výsledků učení. Učební úlohy mají charakter didaktického prostředku, tudíž vhodně pronikají do výkladové části výukové hodiny. Soubor učebních úloh by měl respektovat osnovy, samotné učivo, vyučovací metody a organizační formy vyučování. Zároveň by mělo docházet k soustřeďování toho nejdůležitějšího učiva tak, aby bylo vhodné pro práci všech prospěchových kategorií (Obst, 2017, s. 53–56).

Pro tvorbu pracovního sešitu je nutné vytvářet úlohy s takovou operační náročností, která bere ohled na výukové cíle v dané etapě výchovně-vzdělávacího procesu. Proto autorka pracovního sešitu vychází z taxonomie učebních úloh dle Dany Tollingerové (1966; Tollingerová, 1987), která učební úlohy dělí do pěti kategorií, jež obsahují celkem 27 typů učebních úloh (Tabulka 1).

Tabulka 1 *Taxonomie učebních úloh dle D. Tollingerové (1987)*

1.0	Úlohy vyžadující pamětní reprodukci poznatků	
	Typy úloh:	Úlohy na znovupoznání; úlohy na reprodukci jednotlivých čísel, faktů a pojmů; úlohy na reprodukci definic, vymezení a pravidel; úlohy na reprodukci textových celků, básní, tabulek apod.
	Příklady zadání:	<i>Která z...?; Co je...?; Definuj...? Vyjmenuj...; Co víš o...?; apod.</i>
2.0	Úlohy vyžadující jednoduché myšlenkové operace s poznatků	
	Typy úloh:	Úlohy na zjišťování faktů; úlohy na vyjmenování a popis faktů; úlohy na vyjmenování a popis procesů, způsobů činnosti aj.; úlohy na rozbor a skladbu; úlohy na porovnání a rozlišování; úlohy na třídění; úlohy na zjišťování vztahů; úlohy na abstrakci, konkretizaci a zobecňování; řešení jednoduchých příkladů.
	Příklady zadání:	<i>Zjisti...; Kolik měří...?; Popiš...; Jak probíhá...?; Čím se liší...?; Proč...?; Jakým způsobem...?; apod.</i>
3.0	Úlohy vyžadující složité myšlenkové operace s poznatků	
	Typy úloh:	Úlohy na překlad; úlohy na výklad; úlohy na vyvozování; úlohy na odvozování; úlohy na dokazování; úlohy na hodnocení.
	Příklady zadání:	<i>Vysvětli smysl...; Jak rozumíš...?; Proč myslíš, že...?; Urči...; Dokaž...; apod.</i>
4.0	Úlohy vyžadující sdělení poznatků	
	Typy úloh:	Úlohy na vypracování přehledu, výtahu, obsahu apod.; úlohy na vypracování zprávy, referátu, pojednání aj.; úlohy jako je samostatná písemná práce, výkresy, projekty apod.
	Poznámka:	<i>Nejedná se pouze o reprodukci informací, nýbrž náročné úlohy vyžadující mluvený nebo písemný projev.</i>
5.0	Úlohy vyžadující produktivní myšlení	
	Typy úloh:	Úlohy na praktickou aplikaci; řešení problémových situací a úloh; kladení otázek a formulace úloh, zadání; úlohy na objevování na základě vlastního pozorování; úlohy na objevování na základě vlastních úloh.
	Příklady zadání:	<i>Vymysli praktický příklad...; Na základě vlastního poznání urči...; Všimni si...; apod.</i>

2.3.2 Naplnění cílů

Aby vyučující dokázal určit náročnost vybrané učební úlohy, potřebuje porovnat zjištěné parametry učebních úloh s výukovým cílem. Nejdříve dochází k formulaci výukového cíle pro žáky a následně se cíl formuluje učební úlohou. Výukovým cílem „*rozumíme představu o kvalitativních a kvantitativních změnách u jednotlivých žáků v oblasti kognitivní, afektivní a psychomotorické, kterých má být dosaženo ve stanoveném čase v procesu výuky*“ (Obst, 2017, s. 44). Předchozí popisovaná taxonomie dle Dany Tollingerové (1987) tedy úzce souvisí s Bloomovou taxonomií výukových cílů (1956), která je dále různými autory několikrát revidována. Pro vytyčení výukového cíle je stěžejní, aby obsahoval komplexnost, konzistenci, kontrolovatelnost a přiměřenost (Obst, 2017, s. 53–56).

Bloomova taxonomie (1956), jejíž revizi blíže popisuje Dagmar Hudecová (2004) se skládá ze dvou dimenzí, a to z dimenze kognitivního procesu, která se vyjadřuje aktivními slovesy a dimenze znalostního procesu, vyjádřena podstatným jménem. Dimenze kognitivního procesu obsahuje šest kategorií: znalost, porozumění, aplikaci, analýzu, hodnotící posouzení a syntézu neboli tvořivost. Ve znalostní dimenzi se shledáme se znalostí faktů, znalostí konceptů, procedurální znalostí a metakognitivní znalostí. Výukový cíl je tedy podle Benjamina Samuela Blooma propojením těchto dvou dimenzí, a proto je formulován ve tvaru sloveso + podstatné jméno (Hudecová, 2004, s. 274–283).

2.3.3 Klíčové kompetence

Základní vzdělávání má cílit především na rozvoj a utváření klíčových kompetencí, které jsou stěžejní pro základ všeobecného vzdělání a praktický život ve společnosti. „*Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti*“ (NUV, s. 10). Výběr klíčových kompetencí vyplývá z obecně nastavených hodnot tak, aby podporovaly vzdělávání, spokojený a úspěšný život jedinců ve společnosti. Cílem vzdělávání je žákům zajistit dlouhodobé osvojování souboru klíčových kompetencí na dosažitelné úrovni a připravit je tak na další vzdělávání a užití ve společnosti. Nabývání klíčových kompetencí probíhá po dobu celého života, nicméně pro základní vzdělávání jsou vytyčeny: kompetence k učení; kompetence k řešení problému; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální;

kompetence občanské a kompetence pracovní. Tyto druhy klíčových kompetencí se vzájemně prolínají, proto je lze získat pouze jako výsledek celkového vzdělávacího procesu. Cílem všech aktivit a činností, které ve výuce probíhají, je právě utvářet a rozvíjet tyto klíčové kompetence (NUV, s. 8–10).

2.3.4 Školní instituce a žáci jako cílová skupina

Pracovní sešit je určen pro žáky 9., ale i 8. ročníků ZŠ. Osmá třída je zde zařazena z toho důvodu, že na základních školách s menší kapacitou studujících často dochází k doplnění a navýšení žáků 9. tříd ZŠ žáky 8. ročníků ZŠ v případě vystoupení v podobě předtančení na školním plese.

Některé základní školy v České republice nabízejí žákům semináře zaměřené na výuku etikety. Jak bylo zjištěno v přechozích kapitolách, výuka společenského chování se okrajově dotýká většiny předmětů, a proto se nejedná o povinné zařazování do učebních plánů. Pracovní sešit je vytvořen především pro dobrovolnou činnost žáků, nebo může být k dispozici učitelům k využití přípravy na školní ples v předmětech obsahující Etickou výchovu.

2.4 Výukové metody a aktivity

Následující kapitola bude věnována výukovým metodám a aktivitám, které byly použity v pracovním sešitu. Popisuje principy metod a aktivit, které jsou ovšem obecné, a proto je lze využít i v ostatních předmětech. Uvedené aktivity počítají s konkrétní úpravou pro výuku společenského chování. Tyto metody byly aplikovány v jednotlivých lekcích nebo sloužily jako volná inspirace pro tvorbu cvičení. Postupy byly do pracovního sešitu vybírány na základě limitů, jež pracovní sešit vyžaduje. Práce je zaměřena především na samostatnou práci žáků, která je příležitostně obohacena o skupinovou výuku. Aktivity odpovídají taxonomii učebních úloh dle Dany Tollingerové (1987), které jsou v souladu s výukovými cíli a klíčovými kompetencemi (viz kapitola 2.3).

2.4.1 Vybrané metody a aktivity pro výuku společenského chování

Metoda CNB

Jedná se o vytvořený zápisník, který žákům slouží jako místo pro značení nových poznatků, myšlenek a nápadů. Zkratka CNB je odvozena od slov *Collective notebook*, hovoří se tedy o společném zápisníku pro větší skupinu žáků. Ti společně zapisují nové informace, které získali z literatury nebo jiných zdrojů. Podmínkou pro tvorbu zápisníku je, že se do něj nezaznačí stejná myšlenka vícekrát. Svě poznámky si žák může vést vlastním způsobem podle svých priorit. Na konci probraného učiva/projektu nebo lekce žáci třídí své myšlenky a jsou o nich ochotni diskutovat s vyučujícím. Metodu CNB lze využít také pro samostatnou práci žáků, tedy každý žák má svůj vlastní zápisník. Tato druhá varianta inspirovala autorku pracovního sešitu, která vložila zápisník na začátek všech výukových lekcí. Žáci si do něj mohou samostatně postupně značit zajímavosti, pravidla a ideje, které je zaujmou při výuce (Čapek, 2015, s. 248–249).

Myšlenková mapa

Někdy se o ní mluví jako o mentální, pojmové nebo asociační mapě. Myšlenková mapa je založena na navozování asociací, tedy myšlenek, při níž jedna představa vyvolává druhou. Jedná se učební strategii, která podporuje aktivní učení. Využívá se především pro evokační fázi, ve které žák přemýšlí o dané problematice dříve, než je téma důkladně prostudováno či vysvětleno. Může sloužit ovšem také pro fázi reflexe, při které slouží k procvičování již naučených nebo získaných znalostí.

Zmiňovaná aktivita je postavena na grafickém znázornění pojmů, které vede k lepšímu zapamatování aktuálního učiva. Žák se aktivně zapojuje do výuky, která může být jak individuální, tak skupinová (Zormanová, 2012, s. 121). Zpravidla bývá myšlenková mapa znázorněna hlavním pojmem uprostřed, z něhož se větví pojmy, které v žákovi evokovala daná problematika. Vyučující má možnost zjistit, jaké má žák dosavadní znalosti. Tato výuková metoda může být využita i obráceným postupem, a sice žák zná větvené pojmy, ale není si vědom hlavního tématu. Na stěžejní výraz myšlenkové mapy tak musí přijít sám pomocí svých znalostí a asociací.

Dvojitý deník

Hovoří se o metodě, která je zaměřena na práci s textem. Nejvhodnější užití je při porozumění textu, a to především při začátku četby daného úryvku. Při samostatném čtení si žáci podtrhují výrazy nebo věty, které jsou pro ně nějakým způsobem nové, zajímavé nebo jim nerozumí. Podtržená tvrzení pak značí s vlastním komentářem do připravené tabulky pod textem. Komentáře obsahují odpovědi na otázky: „Z jakého důvodu sis myšlenku vybral?“; „Jaké otázky v tobě tvrzení vyvolala?“; „Jaká fakta ti přijdou zajímavá a proč?“. Odpovědi k otázkám či myšlenkám se rozvíjí následnou debatou s vyučujícím nebo na ně může navazovat další aktivita na dané téma. Nejčastěji vyučující probírá úryvek po odstavcích, k nimž se žáci vyjadřují (Čapek, 2015, s. 303).

Představte si

Nyní se popis zaměří na aktivitu, která rozvíjí žakovu fantazii. Jedná se o evokační metodu pro začátek hodiny, jestliže vyučující potřebuje žáky namotivovat k samostatné práci, která by jim v první chvíli připadala příliš náročná. Vyučující vyzve žáky, aby zavřeli oči a začali relaxovat. Když jsou členové skupiny uvolnění, učitel jim poskytne obraz, který budou následně rozvíjet. V pracovním sešitu je tato aktivita využívána ve 2. lekci, která se věnuje oblékání. Dochází k seznámení s obrazem školního plesu, ve kterém si žáci představí, co mají na sobě, v čem jsou ošaceni rodiče a celkově jak by podle nich měl vypadat společenský oděv. Svě představy mohou sepsat na papír nebo jej přednést v diskusi se spolužáky / s vyučujícím (Silberman & Lawsonová, 1997, s. 202–203). Problematiku lze rozvíjet mnoha způsoby, např. tématy: vhodného oblečení pro danou příležitost, výjimky v oblékání, zavazování kravaty nebo co znamená společenské *faux pax* (prohřešky ve společnosti).

Doplňování

Jednou z aktivit, která je často využívána ve vyučování je doplňování do textu. Tato metoda rozvíjí čtenářské dovednosti a kritické myšlení žáka. Doplňování může být pojato dvojím způsobem. První způsob spočívá v dosazování vhodných slov na vynechaná místa v textu. Starší žáci středních škol a gymnázií by měli zvládnout doplňovat výrazy na základě již osvojeného učiva nebo předchozích zkušeností. Mladším žákům může vyučující nabídnout nápovědu ve formě výčtu slov, které následně podle významu přidělí do textu. Druhý způsob této metody spočívá v propojení obrázků a slov, tzv. obrázkové doplňování. Obdrží ku příkladu směs očíslovaných obrázků, jejichž význam přetvoří do slov a ta pak dosazují do textu (Čapek, 2015, s. 301–302).

Metoda ano/ne

Podle Hansen Čechové, Seiferta a Vedralové (2011, s. 136) učitel klade žákům při aktivitě otázky, na které odpovídají jednoslovně, tedy ano či ne. Výhoda této metody tkví v možnosti odpovědi od všech žáků najednou, díky tomu dochází k ušetření času a současně má každý žák možnost se vyjádřit a získat zároveň zpětnou vazbu. Častým typem těchto otázek je ověření, zda je nějaké tvrzení pravdivé nebo naopak. Aktivitu lze také využít jako počáteční motivaci k učivu, a sice, zda žák souhlasí s danými fakty či nikoliv. Odpovědi se značí obvykle do pracovních listů, nebo je má žák na předem připravených kartičkách, které ukazuje učiteli. Při popisované aktivitě je třeba dbát na správně položené otázky, aby se na ně dalo jednoslovně odpovědět. „*Tato forma práce střídá všechny učební styly v oblasti sociální a podporuje tak aktivitu i motivaci žáků*“ (Hansen Čechová, Seifert & Vedralová, 2011, s. 136).

Spojování

Člověk je odjakživa naučen automaticky spojovat věci dohromady a zjišťovat, zda do sebe zapadají. Jedná se o jakýsi lidský instinkt, který napomáhá k vytváření smysluplných celků ze střípků, kousků, symbolů či slov. Nad způsobem rozdělení je třeba se zamyslet. Vyučující musí zvážit, zda bude pracovat s textem, s obrázky, se symboly nebo s kombinací všeho. Cílem aktivity je propojit např. text s obrázky, a přitom přemýšlet o tomto propojení těchto dvou dílů a jejich významu. Pracovat mohou žáci individuálně nebo ve skupinách (Hansen Čechová a kol., 2006, s. 94).

Y graf

Y graf spadá pod kognitivní metody, které slouží k uspořádání myšlenek a nápadů k danému tématu. V tabulce jsou předem určeny grafické symboly, které žákům vytyčí způsob, jakým mají přemýšlet nad danou problematikou. Hovoří se například o vnímání situace podle lidských smyslů. Grafický symbol oka se ptá, jak na informace člověk nahlíží. Ucho signalizuje, jakým způsobem to slyší. Hlava symbolizuje fakta, která si o tom myslí. Postava člověka vypovídá o jeho postoji k dané problematice. Několik lidí značí, co o tom soudí druzí a závěrem srdce, které říká, jak situaci doopravdy cítí. Jedná se o aktivitu rozvíjející žákovu fantazii a kritické myšlení. Cílem je, aby si žáci uvědomili, že na dané téma může mít každý svůj názor, a proto je dobré se nad tím kriticky zamyslet z různých úhlů pohledu (Čapek, 2015, s. 256).

Psaní formou „tady a teď“

Nyní je na řadě seznámení s aktivitou, která je vhodná pro samostatné přemýšlení. Žáci zde mohou využít svých minulých zkušeností nebo se naopak přenesou do budoucnosti a přemýšlí o tom, co se teprve může stát. Aby byla aktivita co nejefektivnější, vyučující požádá žáky, aby napsali vyprávění o dané zkušenosti v přítomnosti, jako by se odehrávala „tady a teď“ (Silberman & Lawsonová, 1997, s. 204–205). Viz aktivita v pracovním sešitu v lekci č. 3. Žáci jsou vyzváni, aby napsali krátké vyprávění o tom, co vše musí zajistit jako organizátoři plesu. Je jim nabídnuto pár bodů, na které by určitě neměli zapomenout. Např. zajištění prostor, oslovení kapely/orchestru, nacvičení předtančení, komunikace s hosty, s fotografem apod. Tento úkol je inspiruje k zamyšlení, že organizátoři (jejich učitelé) to nemají s chystáním této večerní akce snadné. Na danou metodu může vyučující navázat výukou komunikace, která je v oblasti organizování nezbytná. Autorka pracovního sešitu proto následně rozvíjí tzv. netiketou, jež se zabývá komunikací přes internet. Spadá sem např. správné psaní e-mailů či volání nebo SMS.

T graf

Hovoří se o metodě, která zaznamenává protikladné názory. Žák u daného tématu uvádí plusy či mínusy, které v dané problematice nalézá. Dochází tak k porovnání konkrétního problému, na který se pohlíží z různých úhlů pohledu. Zpravidla si žáci nakreslí do sešitu velké T, kterým rozdělí plochu na dvě části. Záhloví je označeno na levé polovině jako „pro“ či „ano“ a na pravé polovině jako „proti“ či „ne“.

Obměnou může být předem připravena tabulka, nebo papír rozdělen na dva sloupce, do kterých žák značí klady na levou část, a naopak zápory na část pravou. Popisovaná metoda rozšiřuje žákovy obzory, jelikož jej nutí se zamyslet nad daným tématem z obou stran, tedy jak z pozitivní, tak z té negativní strany (Grecmanová & Urbanovská, 2007, s. 91).

Zpřeházené věty

Zpřeházené věty mohou fungovat jako evokační aktivita před čtením literárního textu nebo slouží k upevnění či ověření učiva. Věty či delší text může vyučující rozstříhat a předat žákům. Úkolem je ústřižky s odborným či uměleckým textem poskládat podle příslušné posloupnosti tak, aby dávaly smysl a určit jejich správné pořadí. Výhoda této aktivity je shledána v možnosti výběru mezi individuálním nebo skupinovým učením (Zormanová, 2012, s. 137). Druhou možností, kterou aktivita nabízí je, že žáci neobdrží text rozstříhaný, nýbrž pouze zpřeházený a vytištěný na papíře. V tuto chvíli musí čtenář využít prostorového myšlení a celý úkol se tak stává obtížnějším. Po kontrole správného seřazení dochází k případné diskusi nad daným textem.

Hledání chyb

Hledání chyb je spolehlivou metodou, jak vhodně demonstrovat rozdíly mezi správným a špatným řešením. Často je úkol užíván společně s ukázkou správných výsledků. Vyučující má tedy dvě možnosti, jak tuto metodu použít v hodinách. Buďto na základě získaných znalostí dokáže žák v obdrženém textu vyhledat chybné informace, anebo může naopak ukáзка s chybnými tvrzeními motivovat čtenáře k dohledání a k transformaci na informace správné. Druhá varianta nabízí rozvoj žákových myšlenek, díky kterým navrhne řešení k dané problematice. Učitel však musí dbát na riziko, aby si žák chyby nezafixoval, v tomto případě by tato metoda působila kontraproduktivně (Čapek, 2015, s. 364).

Označení na vlastní kůži

Aktivita slouží k pochopení představování ve společnosti. Pozdravy spojené se vzájemným podáním ruky jsou dodnes všeobecným problémem u většiny populace. Aby se žáci vyhnuli případným zmatkům a trapnostem, poslouží tato úvodní aktivita v pracovním sešitu jako názorná ukáзка. Budou požádáni, aby se postavili do kruhu a vzájemně si popřáli hezký den s podáním ruky. Následně vyučující ukáže kartičky,

a to se zelenou a červenou barvou. Žák se individuálně připojí k té barvě, která je mu sympatická. Poté se dozvídají, že ti s červenou barvou se mění na tzv. VIP osobnosti, tudíž nastává situace, při níž se podání ruky komplikuje. Významná osobnost musí vždy podat ruku jako první. Zmiňovaná metoda slouží jako úvodní motivace a zároveň jako seznámení s tématem výukové lekce (Říčařová, 2011, s. 3).

Aktivitu lze použít ve výchově k občanství při výuce *etiketizace*² nebo ji vyučující může rozvinout v pravidlech představování (viz 4. lekce pracovního sešitu). Žáci obdrží do dvojic červené a zelené kartičky, na kterých jsou sepsány role s určitým postavením ve společnosti (např. žák vs vyučující; rodič vs ředitel školy; žák vs rodič; studentka vs student apod.). Směs rolí je zvolena tak, aby korespondovala s možnostmi účastněných osob na školních plesech. Zelená barva představuje ve společnosti méně důležitého a naopak. Pozor, u této aktivity je třeba dbát na sociální postavení žáků. Jestliže vyučující o některých žácích ví, že pochází ze sociálně slabších rodin, je lepší, aby určil role on sám, aby se vyhnul případným problémům nebo neaktivitě žáků.

Pyramida

Pyramida je zástupcem aktivit, které slouží k motivaci, k upevnění či nácviku učiva. Lze ji využít jak pro práci s textem, tak pro pouhé uvědomění si posloupnosti faktů. Pyramida je ve společnosti chápána jako seřazení informací od nejdůležitějších po méně důležité. Vrchol pyramidy tedy značí nejvýznamnější fakt a spodek pyramidy patří nejméně významným informacím. Žák tak rozvíjí své kritické myšlení. Aktivita lze provádět individuálně nebo ve skupině (Hansen Čechová a kol., 2006, s. 49).

Metoda I.N.S.E.R.T.

Název je odvozen z anglických slov *interactive, noting, system for, effective, reading and a thinking*. V překladu tato slova znamenají *interaktivní, poznámkový, systém pro, efektivní, čtení a myšlení*. Jedná se o aktivitu, ve které se rozvíjí čtenářská gramotnost a procvičuje žákovo obecné porozumění textu a studijní čtení. Zároveň si třídí myšlenky podle toho, zda jsou pro něj informace již známé, či nikoliv. Podstata této metody tkví v rozdělení textu na informace známé, nové, dále myšlenky,

² Etiketizace se definuje jako teorie nálepkování, což znamená, že lidé spadají do určitých sociálních skupin, kvůli kterým jsou předem považováni za devianty, kteří narušují společenský řád. Tito lidé jsou označeni „nálepkou“, jež tvrdí, že se dotýčný nehodí do společnosti, která se řídí současnými normami (Knutsson, 1977).

se kterými čtenář nesouhlasí a fakta, o kterých by se chtěl dozvědět více informací. Toto rozvrstvení je doprovázeno označováním znamének fajfka, plus, mínus a otazník. Čtenář průběžně označuje znaménky jednotlivé úseky textů, což vede k lepšímu upevnění vědomostí. Výhoda této aktivity tkví v pohlížení na danou problematiku s jiným názorem žáků, tudíž budou výsledky analyzovaného textu různorodé. Díky tomu může následovat diskuse, ve které si žáci svá rozhodnutí obhájí (Zormanová, 2012, s. 123).

Rébusy: Přesmyčky

Jde o poměrně rychlou aktivitu, která procvičuje žákovu zrakovou paměť a obecně mentální kondici každého člověka. Na základě vizuální paměti je čtenář schopen odvodit správný výraz, i když je složen z přeskupených písmen. Přesmyčky jsou využívány nejčastěji pro názvy měst, zvířat, rostlin a známých pojmů, obrátů či vět. Metoda je tedy typická pro výuku zeměpisu, dějepisu, biologie, ale také českého jazyka, výchovy k občanství nebo hudební výchovy. Aktivitu lze použít pro úvodní motivaci, zopakování probrané látky anebo obecně pro trénink naší paměti, který je potřeba během celého studia (Bílková, 2017, s. 23–29).

Vennovy diagramy

Vennovy diagramy slouží k rozboru textu a třídění faktů. Na základě předem známých informací žák porovnává hlavní rozdíly mezi zkoumanými složkami textu, které zaznamenává do graficky znázorněných elips. Žáci nakreslí dvě a více se protínající kružnice. Společné znaky zapisují heslovitě do průsečíku elips a rozdílné pak mimo ně. Diagram lze použít pro zkoumání dvou a více jevů. Jestliže se srovnává více jevů, je třeba počítat s větší časovou náročností (Grecmanová & Urbanovská, 2007, s. 89).

Filtr

Podle Hansen Čechové a kol. (2006) lze tuto aktivitu použít ve všech předmětech. Filtr představuje tréninkovou metodu, která je součástí samostatného učení. Žáci obdrží text nebo úryvky textů, ze kterých musí vybrat ta nejpodstatnější fakta. Aktivitu lze obměňovat několika způsoby. Nejčastěji je však využíván trychtýř, jenž je graficky znázorněn v pracovních listech, na tabuli nebo si jej žáci kreslí do sešitu sami. Do již zmíněného trychtýře třídí na základě získaných informací a vlastních úvah podstatné informace od těch méně důležitých. Opačnou variantou může být například

zadání, aby žák našel chybná tvrzení, která se v textu nachází a ty pak zaznačil do trychtýře (Hansen Čechová a kol., 2006, s. 47).

Šest klobouků

Metoda šesti klobouků je založena na odlišném argumentování k řešení problému. Aktivita je typická pro užití v pedagogice, ale také ve firmách při diskusních jednání. Šest různě barevných klobouků (Tabulka 2) představuje šest odlišných názorů na dané téma. Hovoří se tak o moderním pojetí kritického myšlení. Jednotlivec či skupina obdrží jeden klobouk, který díky své barvě představuje směr, kterým má člověk uvažovat. Barvy klobouku jsou předem určeny.

Tabulka 2 *Popis argumentů pro konkrétní barvu klobouku*

černý klobouk	upozorňuje na rizika, nebezpečí, problémy a nástrahy
modrý klobouk	nahlíží na téma celkovým pohledem, shrnuje a organizuje debatu
zelený klobouk	přichází s kreativním pojetím, vymýšlí nápady, je tvořivý
červený klobouk	intuitivně zveřejňuje své pocity a emoce
bílý klobouk	sděluje fakta a informace, které doposud máme
žlutý klobouk	upozorňuje na pozitiva, hledá optimistické řešení

Úvahy nad problematikou můžou být konány buď ve skupinové práci nebo při samostatném přemýšlení. Cílem aktivity je zhodnotit problém z různých úhlů pohledu (Kivunja, 2015, s. 383).

Ishikawův diagram

Ishikawův diagram je pojmenovaný podle profesora Kaora Ishikawa, který byl tvůrcem a obecně inovátorem v oblasti kontroly kvality. Tento diagram je nazýván také jako „*fishbone diagram*“, protože je vzhledově totožný s kostrou ryby. Tato kostra se skládá z vodorovné páteře, na kterou jsou napojené tzv. větve, které znázorňují žebra. Páteří se myslí vytyčení základního problému, zatímco jednotlivá žebra slouží k zapisování myšlenek, které na sebe nemusí nutně navazovat. Cílem této aktivity je vytvořit jasnou strukturu problému. Vyučující může s diagramem pracovat různými styly. Diagram může mít předem zadané kategorie, kterých se žáci musí držet nebo si daný postup a rozdělení určí zkušenější žáci sami (Čapek, 2015, s. 253).

Časová osa

Hovoří se o aktivitě, která je vhodná pro zpracování historických faktů tak, že žáci seřazují události podle časové posloupnosti. Jedná se o dlouhodobou aktivitu, díky které si žáci upevňují a třídí získané znalosti i po celý školní rok. Časová osa není výsadou pouze dějepisu a historických faktů, nýbrž lze použít i pro výuku cizího jazyka, uměleckých či naukových předmětů. Při práci s osou žáci třídí a seřazují fakta tak, aby odpovídala časové posloupnosti. Tuto metodu lze zadávat pro samostatnou práci žáků, práci ve skupinách, nebo se na tvorbě osy může podílet celá třída při zakreslování na tabuli (Hansen Čechová a kol., 2011, s. 71).

Pětilístek

Jedná se o často využívanou metodu diamantu, která je známa pod pojmem *pětilístek*. Využívá se ve fázi evokace, při které dochází k motivaci žáků nebo také ve fázi reflexe, díky které si své poznatky upevní pomocí skloubení starého učiva s novým. Pětilístek slučuje informace a názory na dané téma, které jsou následně popisovány ve stručných výrazech. Jedná se tedy o pět různých úkonů, které žáci plní k vybranému tématu. Pětilístek slouží k syntéze komplexních informací. Aktivita má různé grafické zpracování, nejčastěji jsou však využívány linky podobné diamantu nebo kresba pětilístku, do jehož lístků žáci sepisují asociovaná slova. Jedná se celkem o pět otázek (Tabulka 3) týkajících se hlavního pojmu/tématu.

Tabulka 3 *Popis postupu při tvorbě pětilístku*

první řádek	název	představuje téma
druhý řádek	popis	dvě přídavná jména vztahující se k tématu
třetí řádek	co dělá	tři slovesa, jež vystihují dějovou složku tématu
čtvrtý řádek	pocit	věta složená ze čtyř slov
pátý řádek	formulace podstaty	jedno slovo, jež vystihuje hlavní podstatu tématu

Tato výuková metoda je vhodným propojením s oborem Český jazyk a literatura. Žáci tak rozvíjí čtenářskou gramotnost a obohacují svou slovní zásobu (Zormanová, 2012, s. 126).

Černá ovce

Zajímavost této aktivity tkví v tom, že žáci obvykle rádi hledají problém. Vyučující oznámí, že v předloženém souboru informací se objevila černá ovce a oni ji musí najít. Podmínkou ovšem je, aby učitel neprozradil, podle kterého kritéria ji mají hledat. Žáci musí najít společného jmenovatele, o kterém mohou diskutovat mezi sebou. Černá ovce je založena především na logickém myšlení, při kterém se často objevuje otázka: „Co mezi ostatní nepatří?“. Využití indukce je podstatnou součástí klíčové kompetence k řešení problému. Metoda má nespočet obměn (Hansen Čechová a kol., 2006, s. 79–80).

Psaní poezie

Psaní básně lze aplikovat na jakékoliv téma. Žák rozvíjí svou čtenářskou gramotnost, přičemž si upevňuje získané znalosti. Z výzkumu Jaroslava Valy (2017, s. 81) vyplývá, že psaní básní žákům umožňuje sebevyjádření, konkrétní formulaci pocitů a emocí a v neposlední řadě probouzení porozumění daného tématu či učiva. Ač je poezie brána za méně populární, čtenář v ní může shledat pozitivum, jakmile se například setká s výukou poezie i v ostatních předmětech. Zařazení tohoto typu úkolu může vyučující aplikovat především ve výchově k občanství, v dějepise, v biologii, zeměpise či hudební výchově.

Vytváření křížovky

Tato technika umožňuje na konci absolvovaného kurzu zopakovat to, co se během něj žáci naučili. Tvorba křížovky může být pojata různými způsoby. Vyučující může obstarat velký plakát, na který se křížovka sepíše nebo si ji může každý absolvent kurzu vytvořit sám do pracovních listů. Otázky do křížovky mohou vymýšlet všichni žáci společně, ve dvojicích nebo jednotlivě. Aktivita je zaměřena na rozvoj kritického a kreativního myšlení žáků. Vyučující žákům sdělí tajenku, na jejímž základě žáci sestaví otázky a hledají do sebe zapadající slova. Tajenka by měla být sestavena tak, aby daný výraz pojímal dosud probrané učivo čili se jedná o slovo nadřazené. Hlavní tajenka může být buď jednoslovná, nebo může obsahovat více slov. Například pojem *etiketa* je totožný s víceslovným pojmenováním *společenské chování*. Délka slov výrazně ovlivní dobu strávenou nad tvorbou křížovky, záleží tedy také na časových možnostech kurzu nebo vyučovací jednotky. Složitost otázek a odpovědí určují žáci sami (Silberman & Lawsonová, 1997, s. 304–305).

Obměnou této metody je pak samotné vyplňování křížovky, kterou má vyučující předem nachystanou. Tajenka je neznámá, nýbrž pouze otázky ke křížovce. Oproti předchozímu úkolu, který žáci sami vytváří, tato aktivita klade důraz na přesné odpovědi. V prvním případě se rozvíjí žákova fantazie, druhá varianta křížovky je soustředěna spíše na upevnění a zopakování učiva.

Kvíz

Jedná se o způsob ověření žákových znalostí, který není hodnocen a může být proveden vícero způsoby. Žák zopakuje učivo zábavnou formou, která je složena z otázek a odpovědí. Kvíz může být využíván pro naučení nových pojmů, tedy na začátek vyučovací hodiny nebo až na konci, za účelem zopakování a osvojení učiva. Většinou bývá tvořen jednou otázkou a k ní vícero odpovědí, ve kterých žák určuje správné či špatné tvrzení, tzn., že jsou odpovědi na otázky předem dány. Důležitým krokem pro dokončení tohoto ověření musí být zpětná vazba ve formě správného řešení. Při kontrole si dotyčný porovná své shody či neshody a případně se z chyb poučí (Belz & Siergist, 2001, s. 90).

2.4.2 Formy a metody vyučování

Vybrané organizační formy a metody, v nichž se realizuje proces vyučování, jsou popisovány dle Vališové a Kasíkové (2011).

2.4.2.1 Organizační formy vyučování

Nyní bude představena jedna z hlavních organizačních forem vyučování, která je použita v pracovním sešitu pro výuku společenského chování. Jelikož slouží pracovní sešit především jako doplněk k základnímu vzdělání, je vytvořen takovým způsobem, aby vyučujícímu výuku usnadňoval. Většina lekcí je proto zaměřena na samostatnou práci žáků tak, aby se výuka obešla bez dalšího výkladu nebo instruktáže ze strany učitele.

Individualizované vyučování je zaměřeno na samostatnou práci žáků. Žáci obdrží soustavu úkolů, kterou řeší samostatně podle svých individuálních možností, tempa a postupu učení. Díky tomu dochází k redukci komunikace mezi žákem a učitelem oproti tzv. individuálnímu učení, ve kterém dochází k přímému učení a to tak, že učitel vyučuje pouze jednoho žáka (Vališová & Kasíková, 2011, s. 175). Metoda úzce souvisí s kritickým myšlením žáka, jelikož získává poznatky vlastní snahou. Pracuje na plnění různých úkolů a zapojuje svou kreativitu. Výhoda této aktivity je shledána v zodpovědnosti, kterou má žák k sobě samému. Nevýhoda tkví v nerozvíjení sociálního učení a sociálních vztahů mezi žáky. Z tohoto důvodu je pracovní sešit zaměřen na vícero typů metod, které se často obměňují, a proto se mohou vybrané cvičení samostatné práce přeformulovat ve skupinovou nebo týmovou práci.

2.4.2.2 Metody vyučování

Metody vyučování dle Vališové a Kasíkové (2011) jsou děleny na několik podkategorií. Popis se však zaměří pouze na metody, které byly vybrány pro tvorbu pracovního sešitu. Hovoří se tedy o monologických metodách, metodách práce s textem, metodách dialogických, a nakonec o metodě praktických činností žáků.

Mezi monologické metody, které ovšem nemusí být založeny pouze na mluveném projevu, se řadí tzv. instruktáž. Tato metoda je postavena na vysvětlování práce, cvičení či manipulaci s objektem. Vyučující žáky například instruuje, jakým způsobem danou aktivitu provádět, jak aplikovat získané znalosti nebo jakou formou vyplňovat cvičení. Zmiňovaná instruktáž může být ovšem předem zadaná v konkrétních cvičeních, pro tuto chvíli slouží vyučující pouze jako pomocná ruka

pro objasnění zadání. Obecně platí, že při instruktáži dochází k předávání pokynů před absolvováním určitého úkolu. Instruktáž může být kratší verzí v podobě zadání úkolu nebo se můžou žáci instruovat v širším pojetí a sice souborem pokynů a návodů pro správné plnění úkolů.

Práce s textem může mít různou podobu, spadá sem například učebnice, čítanky, slovníky, krásná literatura, články, metodické materiály, ale také pracovní sešit. Pracovní sešit je složený cca z 50 % pracovních materiálů a 50 % tvoří teorie, která se podobá učebnici. Může být složen z jednotlivých pracovních listů, které si škola podle svých potřeb dále sama dotváří či rozmnožuje. Hlavní pozitivum v práci s textem je shledáno v sebevzdělání a seberozvoji žáka díky procvičování porozumění textu, rozvíjení čtenářské gramotnosti, čtení s porozuměním, značení stěžejních myšlenek v textu a efektivního využívání doprovodného textu v podobě schémat, diagramů tabulek či myšlenkových map. Práce s textem může mít povahu reproduktivní nebo produktivní. U reproduktivní povahy žák vstřebává informace obsažené v textu. Produktivní povaha cílí na tvořivou činnost žáka, při níž řeší problémové úlohy, hodnotí samotný text nebo jej přímo vytváří.

Jestliže chce vyučující navést žáky k samostatnému objevení nových poznatků, použije tzv. problémový či heuristický rozhovor, který spadá do dialogických metod. Jedná se o vyučovací metodu, která je vhodná na počáteční motivaci v hodinách nebo pro zapojení kritického myšlení žáků. Žáci jsou díky sokratovskému rozhovoru aktivní ve výuce a každá otázka je samotně aktivizuje. Hlavním cílem je naučit řešit problémy a rozvíjet tak žákovo kritické myšlení. Rozhovor je založen na otázkách: „Proč?“, „Jak bys vyřešil...?“, „Co se stane, když...“, „V čem vidíš příčiny...?“ apod. Odpovědi na otázky mohou žáci zveřejňovat v diskusi mezi spolužáky nebo si své odpovědi značí samostatně do svých poznámek (Vališová & Kasíková, 2011, s. 197–204).

2.4.3 Sebehodnocení

Každá vyučovací jednotka nebo lekce by měla mít na konci vytyčený prostor pro opakování či sebereflexi. Žáci mají možnost ohlédnout se za svými úspěchy či neúspěchy ve výuce. Hodnotí, co se za daný čas naučili, co je potřeba do příští hodiny zlepšit a jakým způsobem. „Žák se musí postupně naučit přejímat za své výsledky práce, učení a chování odpovědnosti a být schopen samostatného rozhodování, obhajování a vysvětlování svého učiva. Za pomoci učitele se učí pracovat s chybou a poznávat své úspěchy, neúspěchy a možnosti dalšího rozvoje“ (Šafránková, 2019, s. 235). Při sebehodnocení musí žák dbát na objektivitu při posuzování a hodnocení vlastní práce, je schopen pracovat s chybou a to tak, že ji dokáže vyhledat, určit, vysvětlit a na závěr danou chybu napravit. Při sebereflexi dochází k umocnění emocí, proto je důležité, aby se žák naučil toleranci, porozumění a především sebekritice, která souvisí se sebevědomím a sebeúctou žáka. Předchozí vlastnosti může získat jediné tehdy, pokud bude využívat příležitosti k sebehodnocení, kterou jim učitel, spolužáci nebo rodiče nabízí (Šafránková, 2019, s. 235).

Při sebereflexi se musí dbát na časové možnosti s ohledem na předchozí aktivity. Jestliže se žáci v hodině aktivně věnovali metodám, které obsahovaly psaní, umožní se jim takový hodnotící systém, který je zařazen například jen v komunikační oblasti a naopak. To znamená, že pokud je učivo ve výuce například zaměřeno především na přemýšlení, diskutování a argumentování, v sebehodnocení dostane žák příležitost k tomu, aby se písemně zhodnotil (například SWOT analýza³, smlouva, dokončení vět apod.). Pokud vyučujícímu neumožňuje časová náročnost učiva zařadit závěrečné sebehodnocení do hodiny, dbá na to, aby se žák kriticky zhodnotil za domácí úkol. Ve výuce je vhodné využívat různé druhy sebehodnocení, aby nedocházelo k zevšednění a k neaktivitě u předem známých a opakovaných sebereflexí.

³ SWOT analýza je divergentní metoda, která se soustřeďuje na poznání organizačního prostředí na základě získaných a vyhodnocených poznatků, díky nimž dochází k úspěšnému strategickému plánování. Analýzu SWOT lze využít i pro jednoduchou analýzu každého jednotlivce. SWOT je zkratkou anglických slov strengths, weaknesses, opportunities a threats, což v překladu znamenají silné stránky, slabé stránky, příležitosti a hrozby (NUV).

3 Cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce je vytvořit soubor aktivit pro žáky 8. a 9. tříd ZŠ pro výuku etikety se zaměřením na chování žáků při slavnostních událostech.

3.1 Dílčí cíle

- Zařazení vytyčených aktivit a metod do výukových lekcí.
- Vhodné užití výukových metod pro výuku etikety.
- Analýza zpětné vazby dotazovaných žáků.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Charakteristika tvorby pracovního sešitu

Výukové lekce jsou vytvořeny na bázi pracovního sešitu, jež má za úkol naučit a procvičit zároveň. Definice pracovního sešitu je na rozhraní pracovních listů a učebnice. Obsahuje nové informace vybraného učiva, současně nechává prostor pro interaktivitu s žákem. Ten má mimo nová fakta přístup k obrázkům, názorným příkladům a k rozvoji své fantazie. Pracovní sešit slouží k získání nových znalostí, ale také k jejich upevnění a k rozvoji. Obsahuje různá cvičení, úkoly, volná pole pro psaní, poznámky a kreativní práci. V pracovním sešitu mnohdy nalezneme velkou škálu aktivit a metod, které rozvíjí žákovo kritické myšlení a jeho senzomotorické dovednosti. Tvorba pracovního sešitu je zpravidla podřízena taxonomií a zásadám, které jsou stěžejní pro přípravu výuky (Čapek, 2015, s. 125).

Pracovní sešit se skládá z 53 listů včetně promluvy, rejstříku, šesti výukových lekcí s časovou dotací 45 minut, jednoho kvízu a odkazu na správné odpovědi. Obsahuje celkem 26 výukových metod nebo aktivit. U každého zadání je předem vytyčen maximální počet minut, který by měl žák strávit nad daným úkolem. Sešit průběžně doprovázejí obrázky, vysvětlivky a zábavné úkoly pro žáky, které na sebe navazují. To vše je podloženo odbornou literaturou, která je vždy zaznamenána na konci jednotlivých lekcí. V pracovním sešitu je snaha o vyvážení náročnosti teorie a praktických cvičení tak, aby se tyto složky vzájemně střídaly a navazovaly na sebe. Díky tomu lze snáz plnit výchovně-vzdělávací cíle.

Výukové jednotky jsou v pracovním sešitu záměrně barevně rozděleny, aby v žácích evokovaly zvědavost, lepší zapamatovatelnost, orientaci a celkovou atraktivitu učiva. Konkrétní úkoly doprovází symboly (knihy, představivost, tvorba apod.), které se pravidelně opakují, tudíž se čtenář může předem připravit na to, jaký styl cvičení jej čeká. Není opomenuta ani různorodost učebních úloh, jelikož jsou v průměru použity více než čtyři aktivity na jednu výukovou jednotku.

Závěrem každé vyučovací jednotky je sebereflexe, jež je nedílnou a důležitou součástí každé odučené hodiny. Přihlíží se především na náročnost psaní či přemýšlení v přechozích aktivitách, tudíž je každé sebehodnocení zvlášť podřízeno předpokládané únavě žáka.

Tvorba pracovního sešitu byla realizována v programu Microsoft PowerPoint, který nabízí rozmanitou škálu prostředků. Lekce byly uloženy do formátu JPEG a následně vloženy do diplomové práce. Během přípravy byl kladen důraz na stejné formátování ve všech uváděných lekcích.

Pro ověření účinnosti vytvořeného pracovního sešitu byli osloveni čtyři žáci základních škol nebo víceletého gymnázia, aby samostatně absolvovali výukový kurz, vyplnili všechny lekce a posléze poskytli zpětnou vazbu. Výukového kurzu se účastnili dva žáci (dívka a chlapec) 9. ročníku ZŠ ve Veselí nad Moravou, jedna žákyně navštěvující kvartu víceletého gymnázia (9. ročník ZŠ) v Uherském Hradišti a jedna žákyně 8. ročníku ZŠ v Olomouci. Před samotným studiem výukových lekcí byl žákům a jejich zákonným zástupcům předložen informovaný souhlas, ve kterém byli seznámeni s cílem diplomové práce (Příloha 1). Žáci byli stručně proškoleni o tom, jakým způsobem pracovní sešit vyplňovat. Po jejich vypracování došlo ke společnému zhodnocení a diskusi o přínosu, pozitivěch či negativěch daného učiva nebo konkrétních cvičení. Schválené písemné souhlasy zákonných zástupců se zpracováním výsledků žáků a vyplněné pracovní sešity jsou k dispozici v archivu autorky diplomové práce.

4.2 Pracovní sešit pro žáky 8. a 9. tříd ZŠ

„Největší kvalitou člověka je slušnost.“

Arnošt Lustig

Autorka

Johana Roubalová

*Milí žáci,
pravidla slušného chování nejsou
složitá, avšak je občas těžké je přijmout
za svá. Proto doufám, že zde naleznete
odpovědi na spoustu nejasností,
které etiketa přináší.
Pamatujte, být dámou a gentlemanem
je ta nejhezčí tradice, jaká tu kdy byla.*

J. R.

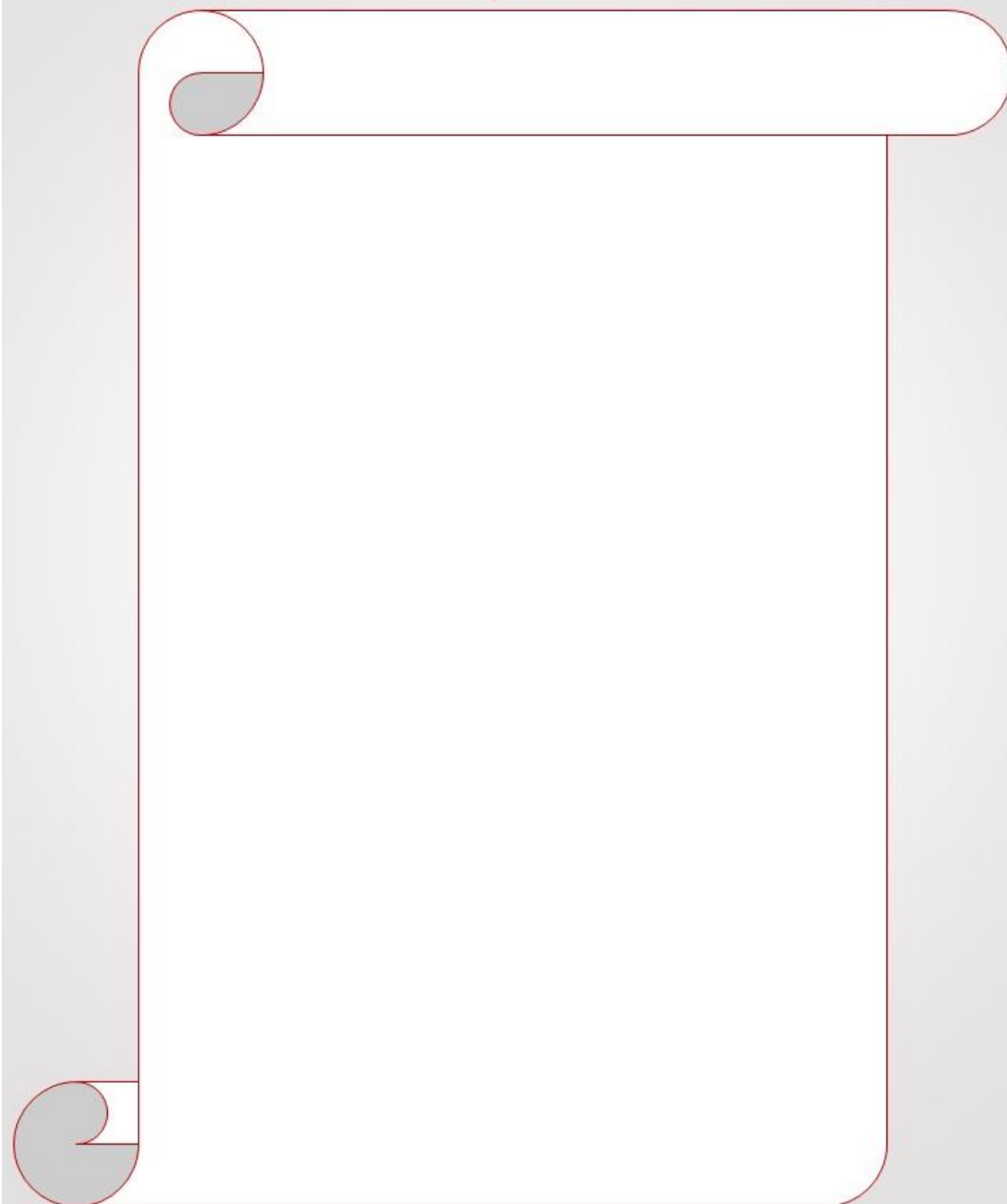
Obsah

1. lekce: <i>Etiketa obecně</i>	5
2. lekce: <i>Společenský oděv</i>	11
3. lekce: <i>Netiketa</i>	18
4. lekce: <i>Obecná pravidla pro chování na plese</i>	24
5. lekce: <i>Taneční etiketa</i>	31
6. lekce: <i>Průběh večerních akcí; poděkování</i>	37
<i>Kvíz</i>	44
<i>Správné řešení</i>	48

Můj zápisník

*Do zápisníku si značím
informace, které mě v
průběhu čtení zaujmou.*

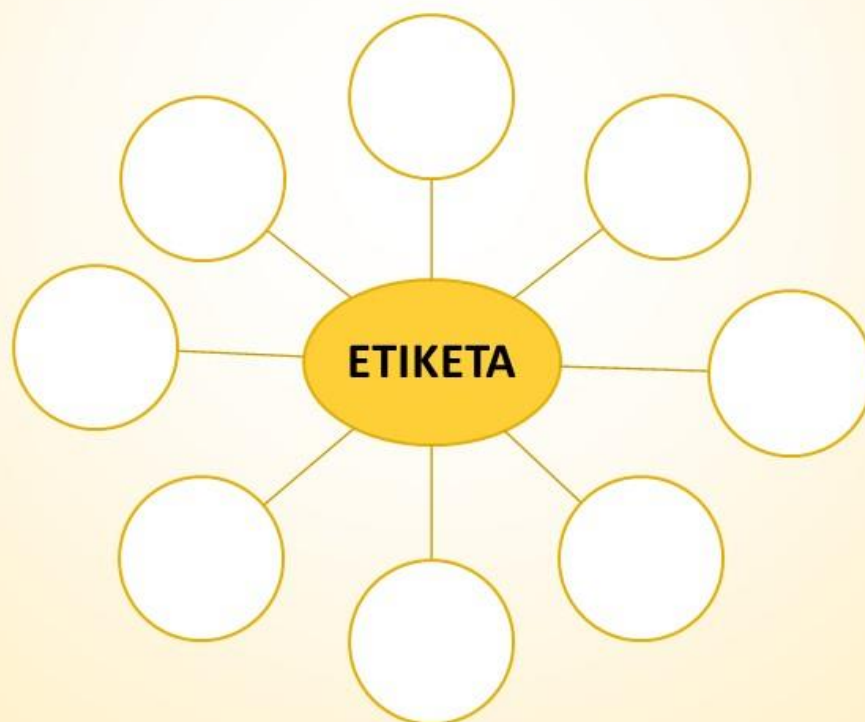
Etiketa obecně

10 min

Do myšlenkové mapy zaznač všechny výrazy, které tě napadnou, když se řekne ETIKETA (neboli společenské chování).

Své myšlenky můžeš napsat slovy nebo nakreslit.

Výborně!

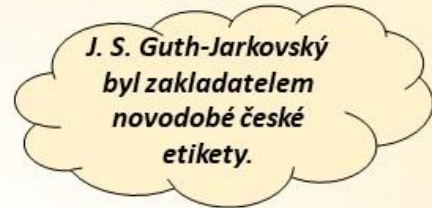
Postupně se budeme věnovat pravidlům, se kterými se setkáváme na plesech.

Výraz ETIKETA nese dva významy:

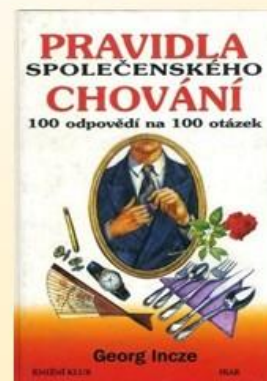
SOUBOR PRAVIDEL
SPOLEČENSKÉHO CHOVÁNÍ

ŠTÍTEK

Tipy na knihy, ve kterých najdeme pravidla společenského chování:

Zpátky do historie...

15 min

Podtrhni fakta, která tě zaujmou během čtení úryvku.

Podtržené myšlenky označ v tabulce pod textem.

Odůvodni, proč tě daná informace zaujala.

První osobnost, které se podařilo zavést pravidla společenského chování, byl panovník Ludvík XIV. Narodil se 5. října roku 1638 v Sant-Germain-en-Laye a v letech 1643 se stal francouzským králem z rodu Bourbonů. Za vlády Ludvíka XIV. mluvíme především o absolutistické vládě. Ve své době vybudoval Ludvík XIV., zvaný „Král slunce“, velkolepou rezidenci ve Versailles, tedy zámek, jenž sloužil jako vzorový příklad dvora a dvorské kultury. Tento panovník byl považován téměř za Boha a tomu odpovídala i složitost ceremoniálu na jeho dvoře. Jeho propracovaná pravidla definovala například i uléhání do lože a vstávání. Bylo zavedeno takzvané malé uléhání, při kterém určení šlechtici sňali králi svrchní šat a spodní košili a další hodnostáři krále omyli v koupeli, a takzvané velké uléhání, které už znamenalo doprovod do lože, asistenci při modlitbách a další procedury. Podobně složitý a ceremoniální průběh mělo také vstávání. Ludvíkovi XIV. vděčíme i za pravidla zasedacího pořádku nebo za uvedení kravaty mezi oděvní prvky pánského šatníku. Za dob Ludvíka XIV. se pravidla vybraného chování vztahovala jen na úzkou vrstvu společenské elity, která obklopovala krále ve Versailles, proto mohla být tato pravidla tak složitá. Nosily se komplikované oděvy, galantnost byla velmi obřadná, prováděly se úkony, rozmáchlá gesta, bylo přesně stanoveno, co může či nesmí příslušník šlechtické vrstvy. Urození lidé se všechny tyto zásady učili už od malička. V tomto období prožívá Francie největší kulturní rozkvět v dějinách. Po Francouzské revoluci, kdy šlechtu nahradilo měšťanstvo, se společenská pyramida rozšířila. Do společnosti začalo chodit mnohem více lidí, pravidla chování se tedy musela přiměřeně zjednodušit. V 19. století už společenský život nebyl zdaleka jen výsadou šlechty, ale plesy, restaurace, zábavy a salony již navštěvovali i příslušníci střední třídy.

CITACE Z TEXTU	VLASTNÍ KOMENTÁŘ

Ladislav Špaček

- současný odborník na společenské chování
- bývalý mluvčí prezidenta republiky Václava Havla

10 min

Pomocí oficiálních webových stránek (viz níže) zjisti, které knihy napsal Ladislav Špaček.

Znáš jeho videa?

Použij QR kód.

www.ladislavspacek.cz

10 min

Sebehodnocení

1. V této lekci mě nejvíce bavilo

.....

2. Dozvěděl/a jsem se

.....

3. Nejvíce zajímavé mi přišlo

.....

4. Co jsem nevěděl/a

.....

Co si chci zapamatovat:

Seznam použitých zdrojů:

Black Swirl Border. In: Pinterest [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://cz.pinterest.com/pin/536702480566215990/>>

Border, corner, center floral patterns. In: Pinterest [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://cz.pinterest.com/pin/320388960966849680/>>

Ladislav Špaček. In: Ladislav Špaček [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<http://www.ladislavspacek.cz/>>

Lexikon společenského chování. In: Knihcentrum [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <https://www.knihcentrum.cz/lexikon-spolecenskeho-chovani-2?gclid=Cj0KCQjA7qP9BRCLARIsABDaZjRyfrlJREq0oLYn3-HGMCQD1q4cqFnGuDI6zLpFIN6xv9Cot26xMgaAgBIEALw_wcB>

Lustig, A. *Citáty slavných osobností*. In: Citaty.net. Dostupné z: <<https://citaty.net/citaty/279324-arnost-lustig-nejvetsi-kvalitou-cloveka-je-slusnost/>>

Nová velká kniha etikety. In: KnihyDobrovsky [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <https://www.knihydobrovsky.cz/kniha/nova-velka-kniha-etikety-8780?gclid=Cj0KCQjA7qP9BRCLARIsABDaZjAdnIKWeXijc12DvcctRyM500WrfM2JYg5SxamHmvu7cO_ILTQzWlaAuPJEALw_wcB>

Pozdrav. In: Chovani.eu [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<http://www.chovani.eu/pozdrav/c43>>

Pravidla společenského chování. In: Antikvariát Poděbrady [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://www.antikvariattodebrady.cz/psychologie-a-sociologie/pravidla-spolecenskeho-chovani-100-odpovedi-na-100-otazek/>>

Roubalová, J. (2019). *Osobnosti ovlivňující vývoj etikety v českých zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Společenské chování. In: Databazeknih [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://www.databazeknih.cz/knihy/spolecenske-chovani-435376>>

Společenské chování v kostce. In: Knihcentrum [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <https://www.knihcentrum.cz/spolecenske-chovani-v-kostce-17?gclid=Cj0KCQjA7qP9BRCLARIsABDaZji_ud3aB_003ZGaGlapWeDKLQ-I357eLqu7tg6Tb9s9UDtCdT1wtT4aApd-EALw_wcB>

Společenský katechismus. In: ČBDB [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://www.cbdb.cz/kniha-23419-spolecensky-katechismus-spolecensky-katechismus>>

Sportovní ples. (2019). In: Jihoceskykalendář [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://www.jihoceskykalendar.cz/cs/show/event/1372/sportovni-ples>>

Štítek laser kov STK1. In: Bauer [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://www.pohary-bauer.cz/stitky/stitek-laser-kov-stk1>>

Vysoká škola bontonu. In: Trhknih [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://www.trhknih.cz/kniha/bbf5yie2>>

Společenský oděv

5 min

Představ si školní ples. Jaký máš na sobě oděv?
Co mají na sobě oblečené ženy a v čem jsou ošaceni muži?
Zavři oči a přemýšlej.

Vytažená košile s
holými kotníky a
hluboký výstřih
společně s krátkou
sukní se na večerní
akce nenosí!

Takovýmto
prohřeškům říkáme
společenské **FAUX PAS**
[fɔ:pa:]

Jak se tedy správně obléknout na večerní akci?

Přiřaď pojmy k šipkám u obrázků.

* 10 min

silonky

kapesníček

psaníčko

1 cm bílé košile přesahuje

tmavý oblek

uzavřené lodičky

vhodně zavázaná kravata

délka nad kolena

upravená manikúra

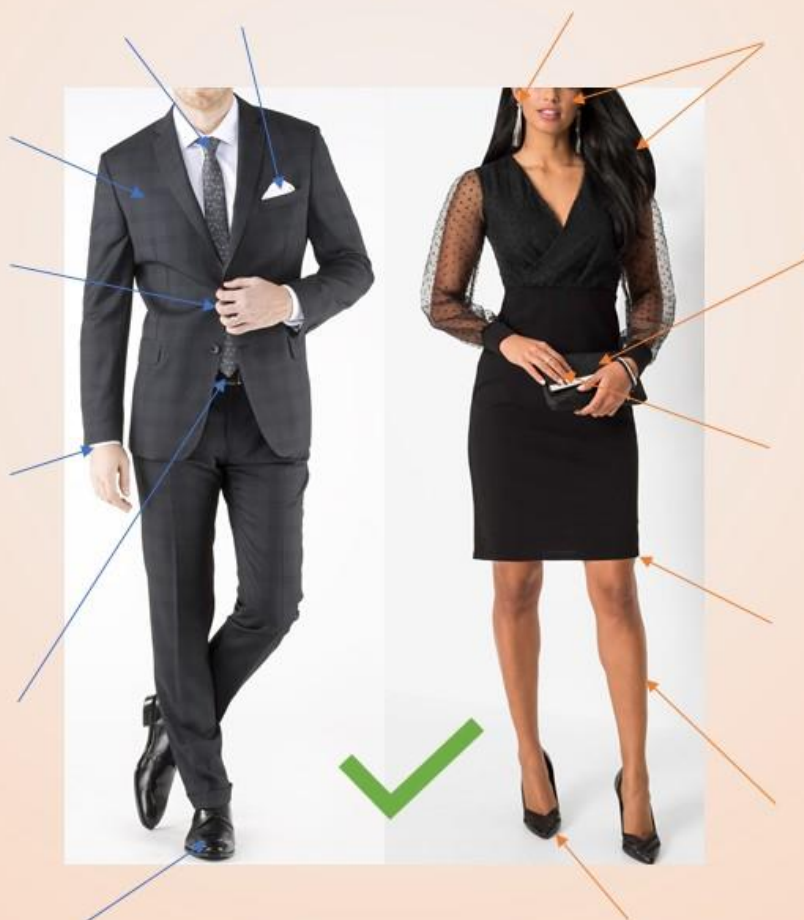
oblek zapnutý na jeden knoflík

šperky

vyleštěné šněrovací boty

upravený make-up a vlasy

kravata zakrývá sponu opasku

* Úkoly označeny hvězdičkou mají správné řešení na konci pracovního sešitu.

Časté chyby v oblékání

* 10 min

**Urči, zda je dané tvrzení správné, či nikoliv.
Správnou odpověď zakroužkuj.**

Žena se u stolu může přepudrovat.	ano / ne
Kravata má zakrývat sponu opasku.	ano / ne
Muž si smí k obleku vzít kotníkové barevné ponožky.	ano / ne
Kravata s košilí musí ladit tón v tónu.	ano / ne
Na plese je dobré na sebe upozornit, být výstřední.	ano / ne
Muž si může vzít pod sako krátký rukáv.	ano / ne
Žena má sladit své oblečení s mužem.	ano / ne
Uzel kravaty volíme podle typu límečku košile.	ano / ne

Správné odpovědi a pár tipů navíc:

Módní výstřednost se na večerní akce nehodí.

Parfém je základ.

Podprsenka do odhaleného výstřihu na zádech nepatří.

Kravata nesmí být krátká. Uvazujeme ji tak, aby zakrývala sponu opasku.

Motýlek nenosíme k obleku, nýbrž ke smokingu!

Žena nechává hodinky doma, tento šperk nosí pouze muži.

Podle typu límečku vážeme uzel kravaty buď na jednoduchý, Prattův nebo Windsorský uzel.

Silonykky nenosíme do lodiček s otevřenou špičkou.

Kravatu si ve společnosti nepovolujeme.

Kravata má ladit s košilí.

Žena je dámou po celý večer, proto si nikdy lodičky nezouvá.

Žena se nikdy u stolu nelíčí.

Večerní oblek může být černý nebo tmavomodrý bez výrazného vzorování.

Muž kotníky neodhaluje. K obleku jedině dlouhé černé ponožky.

Krátká košile pod sako nepatří. I v létě dá muž přednost dlouhé.

Výjimky

*Existují výjimky, které vybočují z večerní klasiky.
Různé typy plesů mají svůj vlastní
předepsaný dress code [dres koud].*

* 5 min

Spoj výrazy s obrázky.

*Jiný kraj,
jiný mrav.*

a) Maškarní ples b) Maturitní/stužkovací ples c) Ples v bílém

Trendy v oblékání

D
Ř
E
V
Ě
N
Ý
M
O
T
Ý
L
E
K

K
S
A
N
D
Y

B
A
R
E
V
N
Ě
P
O
N
O
Ž
K
Y

10 min

Pomocí některých svých smyslů napiš, co si o módních trendech (viz výše) myslíš.

	Co si o tom myslím?	
	Jak to vidím?	
	Co slyším od okolí?	
	Co si o tom myslí druzí?	
	Co cítím? Jaký styl je mi nejbližší?	

Každý může mít na módu vyhraněný názor, nicméně jsou v oblékání pravidla, která z módy nevyjdou.

5 min

Sebehodnocení

SWOT analýza

Tip! Vyhledej ve slovníku, co znamenají anglická slovíčka viz níže.

Strengths – Co jsem dokázal/a:	Weaknesses – S čím jsem si nevěděl/a rady:
Opportunities – Jaké byly mé šance:	Threats – Co udělám příště jinak:

Co si chci zapamatovat:

Seznam použitých zdrojů:

Barevné ponožky ožíví váš styl. (2017). In: Plzen.cz [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <https://www.plzen.cz/barevne-ponozky-aneb-vyladte-svuj-outfit/plzen_cz_mikkelpaige-perona_farms-wedding_photos_ny_photographer_0026/?fbclid=IwAR1QYqjbu7ki3xkD_dIK-Ca3pqSC31cP93SC_ISuH3NIK9Zzt_EzCyS9zk>

Black Swirl Border. In: Pinterest [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://cz.pinterest.com/pin/536702480566215990/>>

Formáčková, M. & Zindelová, M. (2011). *Vysoká škola bontonu: 500 tipů do pohody (i nepohody)*. Praha: Československý spisovatel.

Kostýmy. (2013). In: Medeakostymy.cz [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <http://www.medeakostymy.cz/uvod/kostymy_sezona2013_2014>

Ladění barev. In: Wikihow [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <<https://www.wikihow.cz/Jak-sladit-barvy>>

Ples v bílém. In: Fotopn [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <http://fotopn.cz/kultura/ples_v_bilem_2020/index.html#IMG_5528.jpg>

Polák, M. (2014). *Jak má sedět pánský oblek.* In: Milanpolak [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <<https://milanpolak.cz/jak-nosit-sako-a-oblek-10-jednoduchych-zakladu/jak-ma-sedet-pansky-oblek/>>

Sedm rad, jak se vyhnout faux pas. In: Poshme [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <<https://www.poshme.cz/clanek/31/7-stastnych-rad-jak-se-vyhnut-faux-pas/>>

Set dřevěný motýlek a šle. In: Fler.cz [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <<https://www.fler.cz/zbozi/set-dreveny-motylek-a-sle-cerny-10878511>>

Šaty s rukávy z organzy. In: Bonprix [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <<https://www.bonprix.cz/produkt/aty-s-rukavy-z-organzy-erna-904480/>>

Šerpy pro maturanty. In: Reklamasulekovi.cz [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <<https://www.reklamasulekovi.cz/serpy-promaturanty/>>

Špaček, L. (2008). *Nová velká kniha etikety*. Praha: Mladá fronta.

Netiketa

NETIKETA = soubor pravidel pro chování na internetu

*Do netikety spadá také telefonování,
psaní SMS či e-mailová komunikace.*

„Etiketa na netu“

15 min

*Přenes se do budoucnosti a přemýšlej, co všechno bys měl/a
zařídit, kdybys byl/a organizátorem plesu
(Prostory, muzika, moderátor, sponzoři, propagace plesu apod.).*

*Napiš krátké vyprávění o organizaci plesu,
jako by to bylo tady a teď.*

Tip: Zaměř se především na to, koho musíš oslovit.

10 min

Vyber si jednu osobu viz výše, porovnej pozitiva a negativa u případné komunikace s ní. Uveď fakta pro a proti u osobní schůzky nebo komunikace s využitím technologií.

Osobní schůzka		E-mail, SMS, volání	
+	-	+	-

Telefonování

- x „Dobrej“
- x „Potřebuju...“
- x „Nó? Haló?“
- x „Kdo volá“
- x „Cože?“
- x „Já mám čas ale teď!“
- x „No, ale honem...“

- ✓ **Představíme se**
- ✓ Zeptáme se, jestli **nerušíme**
- ✓ **nekřičíme**
- ✓ mluvíme **slušně**
- ✓ **nevoláme** večer
- ✓ Když nerozumíme, **poprosíme** o zopakování
- ✓ popřejeme hezký den
- ✓ zdvořile se **rozloučíme**

Tip! Pokud je hovor z technických důvodů přerušen, **ozývá** se opět **volající**.

Očísľuj správné pořadí vět (1 – 8).

* 5 min

- ___ U telefonu Johana Roubalová.
- ___ Na shledanou.
- ___ Neruším Vás?
- ___ Přeji Vám hezký zbytek dne.
- ___ Děkuji.
- ___ Dobrý den, paní ředitelko.
- ___ Promiňte, ale špatně jsem rozuměla, můžete mi to zopakovat prosím?
- ___ Chtěla bych Vás požádat o upřesnění termínu konání plesu.

Drž se stejných standardů chování, jaké používáš v reálném životě.

E-mail

Chybně napsaný e-mail:

Dobrý den, stavím se u vás v pátek. 😊
Roubalová

→ Smajlík se do formálního e-mailu či SMS nehodí

Správně napsaný e-mail musí obsahovat:

Předmět: Schůzka

Dobrý den paní ředitelko,
chtěla bych si s Vámi domluvit schůzku.
Měla byste čas v pátek dopoledne, prosím?

Předem děkuji za odpověď.

S pozdravem

Johana Roubalová

Mob.: 123 456 789

→ Stěžejní sdělení v předmětu

→ Členění na odstavce

→ Zdvořilý pozdrav a oslovení

→ Žádost

→ Sdělení

→ Poděkování

→ Rozloučení

→ Podpis (s vizitkou)

10 min

Napiš e-mail paní Novákové z půjčovny oděvů, ve kterém žádáš o časové upřesnění již domluvené schůzky na zkoušku šatů/obleku.

5 min

Sebehodnocení

Zhodnoť své vědomosti. Vybraný smajlík vybarvi.

V pravidlech komunikace jsem expert.
Věděl/a jsem všechno.

Pravidla komunikace ovládám dobře.
Párkrát jsem zaváhal/a.

V pravidlech komunikace tápu.
Některé informace pro mě byly nové.

Pravidla komunikace ovládám hůře.
Mám nedostatky.

Co si chci zapamatovat:

Seznam použitých zdrojů:

Black Swirl Border. In: Pinterest [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://cz.pinterest.com/pin/536702480566215990/>>

Formáčeková, M. & Zindelová, M. (2011). *Vysoká škola bontonu: 500 tipů do pohody (i nepohody)*. Praha: Československý spisovatel.

Incze, G. (1999). *Pravidla společenského chování: 100 odpovědí na 100 otázek*. Praha: Ikar.

Strawbridge, M. (2006). *Netiquette: internet etiquette in the age of the blog*. Cambridgeshire: Software Reference.

Špaček, L. (2008). *Nová velká kniha etikety*. Praha: Mladá fronta.

Chování na plese

Podání ruky

Pozdrav

Představování

- ✓ Při pozdravu zdraví méně významná osoba jako první.
- ✓ Představuje se první méně významná osoba osobě významnější.
- ✓ Při představování říkáme zřetelně jméno i příjmení.
- ✓ Pro představení použijeme fráze typu:
 - „Těší mě.“
 - „Ráda/a Vás poznávám.“
- ✓ Ruku podává nejdříve společensky významnější osoba.
- ✓ Stisk ruky je pevný.
- ✓ Při seznamování se usmíváme a díváme se do očí.

10 min

***Ve dvojici si se sousedem rozděl barvu
(zelenou nebo červenou).***

*Barvy si můžeš
ve dvojici
průběžně střídat.*

Vaše barva má přidělenou určitou roli ve společnosti.

Pozdrav se s druhou osobou podle pravidel slušného chování. Podejte si také ruce.

Červený = společensky významnější

Zelený = méně významný ve společnosti

vyučující x student

ředitel školy x rodič

studentka x student

rodič spolužáka x žák

První zdraví a představuje se:

Společensky méně významný	Společensky významnějším
Mladší	Starším
Muž	Ženě
Podřízený	Nadřízenému

První se loučí a podává ruku:

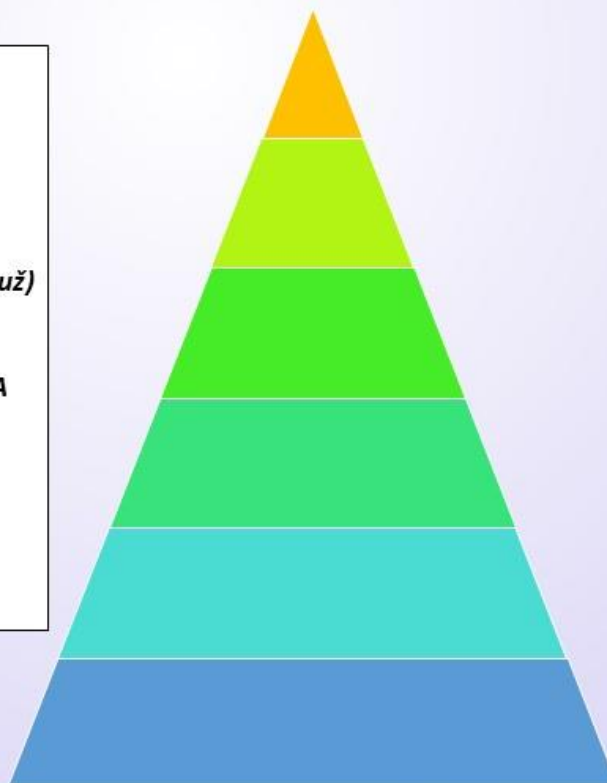
Společensky významný	Méně významnému
Starší	Mladšímu
Žena	Muži
Nadřízený	Podřízenému

* 10 min

Do pyramidy vepiš názvy osob tak, aby byly seřazeny sestupně od společensky významnější (vrchol pyramidy) po méně významnou (spodek pyramidy).

STUDENT
BABIČKA STUDENTA
ZÁSTUPCE ŘEDITELE (muž)
MAMINKA STUDENTA
ŘEDITELKA (žena)
OTEC STUDENTA

Společensky významnější

Ve společnosti méně významný

25

Po které straně kráčí žena? Kdo vchází první do dveří? Do schodů a ze schodů...

10 min

Při čtení textu si poznatky podtrhni a označ je znaménky:

- ✓ Označ známé informace
- + Označ nové informace
- Označ informace, s nimiž nesouhlasíš
- ? Označ informace, o kterých se chceš dozvědět více

Jde-li muž se ženou nebo výrazně starším či váženějším mužem, hostem, klientem apod., měl by si tuto osobu vést po své pravé ruce. Místo po pravé ruce je totiž obecně vnímáno jako čestné. Zúží-li se prostor a dvojice musí jít za sebou, určí se pořadí podle okolností: Pokud je před námi nejistý prostor (např. tmavý průchod) půjde první muž. S ohledem na situaci rovněž můžeme nabídnout rámě. Správně se žena zavěšuje jen dlaní a prsty, nikoliv celým loktem. Pomůcka pro správné zavěšení: žena by měla v dlani cítit mužův biceps. Je-li muž se dvěma ženami, kráčí uprostřed, aby se mohl věnovat oběma stejnou mírou. Jsou-li dva muži se ženou, krácejí po jejích obou stranách, váženější osoba jde vpravo.

Muž dává přednost ženě, otevře jí dveře a podrží je. V některých případech však jde první muž, a to tehdy, jedná-li se o prostory pro ženu neznámé, riskantní, neobvyklé, a kam by tedy muž měl ženu uvádět nebo ji dokonce chránit. Z tradice sem patří restaurace.

Do schodů jde první žena, muž za ní aby jí poskytl oporu, kdyby zavrávala. Ze schodů jde muž jako první, tedy opět níž. Jak si poradíme s tím, má-li žena opravdu krátkou sukni? Neváhejme, pánové, pořadí zůstane stejné. Je ovšem taktní jít těsně za ženou.

Do dopravních prostředků nastupuje nejdříve žena, muž jde za ní. Přednost má žena samozřejmě i při obsazování sedadel. Nejčestnější místo v autě je vpravo vzadu.

Šatna a toalety

* 10 min

*Doplň výrazy do textu tak, aby dával smysl.
Slova převed' do správného tvaru.*

muž

vyzvedávání

pult

nejkomfortnější

výška

Kabáty v šatně má vždy na starosti _____. Nejdříve ženě svlékne plášť, který položí na _____ a pak se teprve vysvléká on. Za uschování šatů v šatně platí zpravidla muž. Stejně tak je tomu při _____ šatů, kdy se o to opět stará muž. Muž vždy pomáhá ženě přidržovat kabát při oblékání tak, aby to bylo pro ni co _____. Tedy nastavit kabát ve _____ ženy.

pozdravit

počkat

nesloužit

make-up

Na toaletě se neseznamujeme, ale vždy slušně _____. Jestliže se chceme s někým seznámit, podat si ruce, je vhodné na dotyčného _____ před toaletou. Toaleta _____ k dlouhým hovorům, i když na dámských toaletách je krátké popovídání při úpravě _____ tolerováno.

U baru

Spadlé jídlo na zemi neuklízíme. Poprosíme personál.

Účet obvykle platí muž.

Spropitné z ceny činí 10%.

Ve frontách dodržujeme odstup.

Vyhýbáme se mlaskání a mluvení s plnou pusou.

Žádost o tanec

* 5 min

Napiš správné pořadí písmen tak, aby vznikly věty, které říkáme při žádosti o tanec.

MSÍM SPORTI? _____

VODLOEÍT, ÍPRMOS? _____

ŽMUŮ ADOŽÁTP O ENCAT? _____

Sebehodnocení

Vybarvi pole od 1 – 4 podle toho, jak jsi byl v daném úkolu úspěšný.

- 1 díl = neúspěšný;
- 2 díly = spíše neúspěšný;
- 3 díly = spíše úspěšný;
- 4 díly = úspěšný

Vzájemné představování se sousem.

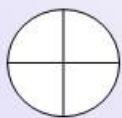
Doplňování společenských postav do pyramidy.

Čtení s porozuměním.

Doplňování výrazů do textu.

Sestavení zpřeházených písmen.

Co si chci zapamatovat:

Seznam použitých zdrojů:

Black Swirl Border. In: Pinterest [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://cz.pinterest.com/pin/536702480566215990/>>

Formáčková, M. & Zindelová, M. (2011). *Vysoká škola bontonu: 500 tipů do pohody (i nepohody)*. Praha: Československý spisovatel.

Incze, G. (1999). *Pravidla společenského chování: 100 odpovědí na 100 otázek*. Praha: Ikar.

Špaček, L. (2005). *Velká kniha etikety*. Praha: Mladá fronta.

Špaček, L. (2008). *Nová velká kniha etikety*. Praha: Mladá fronta.

Žilka, F. (2007). *Etiketa všedního dne*. In: Novinky.cz. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/kariera/clanek/etiketa-vsedniho-dne-40164544>>

Taneční etiketa

7 min

*Najdi v osmisměrce všech 16 tanců
různého stylu.*

VALČÍK	CHACHA	FOXTROT	SAMBA
POLKA	SLOWFOX	SALSA	MAZURKA
WALTZ	TANGO	QUICKSTEP	PASODOBLE
JIVE	RUMBA	BLUES	FLAMENCO

F E P A S O D O B L E Ť S O O H X Č M Ď
L A B M U R G W I I X Ó G Ď O Z P I A Ý
A K Ů X N Č Ú S Y K V N A U Ď Z L É Z Í
M Ý F O X T R O T U A K L O P P A I U C
E Ď D Á R S P Í F T L I Ú Ů U W Z T R H
N Á I D Ů Ů E Z J P Č A Ú Ň A Z F O K A
C I Q C Ú G J U I Ř Í Ž S Č Ť D I E A C
O C S A M B A G L C K Á W L R D C V D H
P E T S K C I U Q B F K W Ě A B M I S A
Ě I B W A L T Z Z X O F W O L S T J R Ý

Tři nejčastější taneční styly na plesech

*15 min

Na základě textu zaznač do Vennova diagramu stručná fakta o tom, co mají vždy dva tance společného, či nikoliv.

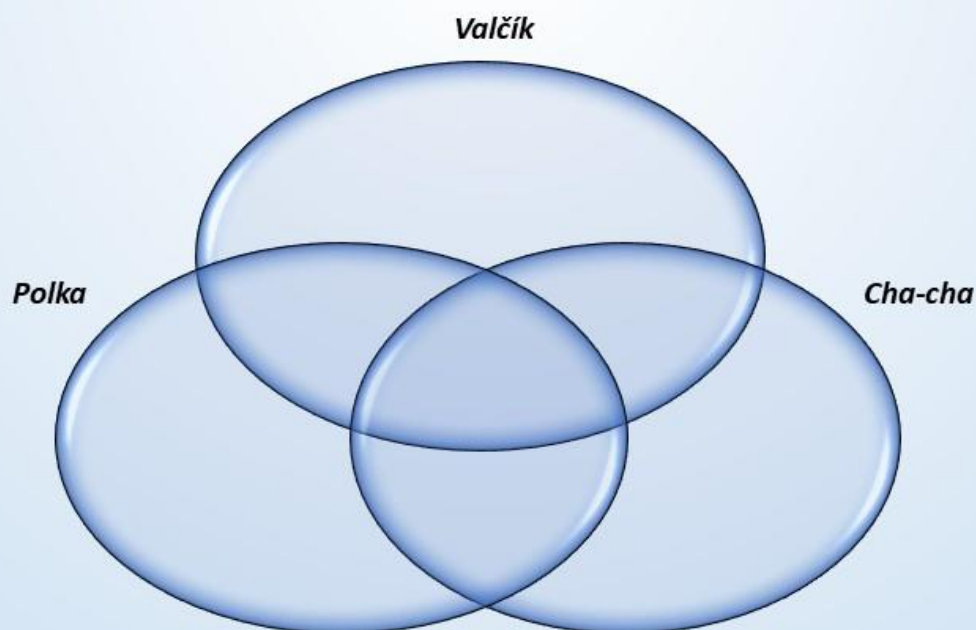
V textu není uvedeno, co mají společného všechny tři tance. Přijdeš na to?

Pro tance jako valčík, tango, polka či waltz platí tzv. standardní držení, které je typické pro klasické taneční styly. Pár stojí proti sobě, dáma mírně na pravé straně pána, přičemž jejich pohledy směřují vpřed a mírně vlevo. Při latinsko-amerických tancích, jako je samba, rumba a cha-cha, stojí pár čelem k sobě, kdy pohled míří přímo před sebe.

Cha-cha (čti čača) se objevila v roce 1953 na Kubě. Tancuje se na čtyři doby. Název je údajně odvozen od klapavého zvuku dámských střevíců „ťap-ťap“, což původně znělo jako „ča-ča“. Jedná se o oblíbený tanec, který se může tancovat na jakoukoliv disco písničku.

Rok 1787 byl klíčovým pro vývoj valčíku, protože se jako kolový tanec dostal z Německa do Paříže. Valčík je odvozený od slova *wälzen*, tedy otáčet se v rytmu „á dva tři, á dva tři“.

Polka je společenský tanec v 2/4 taktu, který vznikl okolo roku 1830 v Čechách. Všechny kroky jsou v točení a odlehčené na bříškách chodidel.

Taneční etiketa

* 8 min

Z uvedených pravidel vyber tři,
o kterých si myslíš, že tam nepatří.
O svém výběru diskutuj ve dvojicích.

První tanec patří vždy ženě, kterou muž doprovází.

Muž drží ženu při tanci ve spodní části zad.

Muž ženu doprovodí po tanci zpět ke stolu.

Při dámské volence nesmí muž ženu nikdy odmítnout.

POZOR!
Jsou tu tři vetřelci!

Žena může odmítnout pozvání na tanec, je-li muž opilý nebo se chová nevhodně.

Muž si při tanci může povolit kravatu a rozepnout knoflíček.

Žena tančí vždy jen se svým partnerem.

Pánova ruka nesmí nikdy klesnout pod lopatky partnerky.

Muž ženě poděkuje za tanec.

Muž nabídne ženě rámě.

U tance konverzujeme.

Dbáme na ústní hygienu.

Jdeme-li ve skupině, pak je povinností pánů požádat o tanec všechny dámy z tohoto okruhu.

Na tanečním parketu dodržujeme odstup od ostatních párů.

Chybná tvrzení

33

15 min

... Zamysli se nad problematikou taneční etikety.
Sepiš své myšlenky pod jednotlivé klobouky.

		
Fakta a informace	Pocity a emoce	Varování: nástrahy, slabá místa
		
Pozitiva: klady, motivace	Experimenty: hledání alternativ	Celkový pohled

Vypracuj za
domácí úkol

Sebehodnocení

Napiš smlouvu, ve které se zavážeš k uplatnění nabytých znalostí v praxi.

SMLOUVA

Tímto se zavazuji k ...

Slibuji, že nezapomenu ...

V budoucnu určitě vyzkouším ...

Měl bych se zlepšit v ...

Datum

Podpis

Co si chci zapamatovat:

Seznam použitých zdrojů:

Black Swirl Border. In: Pinterest [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://cz.pinterest.com/pin/536702480566215990/>>

Etiketa-návod na chování se ve společnosti. In: Taneční škola Plamínek. Dostupné z: <<http://www.plaminek.cz/etiketa#kapitola9>>

Farná, K. (2018). *Malý průvodce tancem aneb Tajemství jivu, valčíku či samby*. In: Novinky.cz. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/zena/styl/clanek/maly-pruvodce-tancem-aneb-tajemstvi-jivu-valciku-ci-samby-40250022>>

Formáčková, M. & Zindelová, M. (2011). *Vysoká škola bontonu: 500 tipů do pohody (i nepohody)*. Praha: Československý spisovatel.

Friedel, L. (2018). *Šest klobouků*. In: Liborfriedel.cz [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <<https://www.liborfriedel.cz/6-klobouku-pro-lepsi-strategicke-řízení/>>

Společenská etiketa. *Plesové desatero*. (2018). In: Český rozhlas. Dostupné z: <<https://hradec.rozhlas.cz/spolecenska-etiketa-plesove-desatero-6667608>>

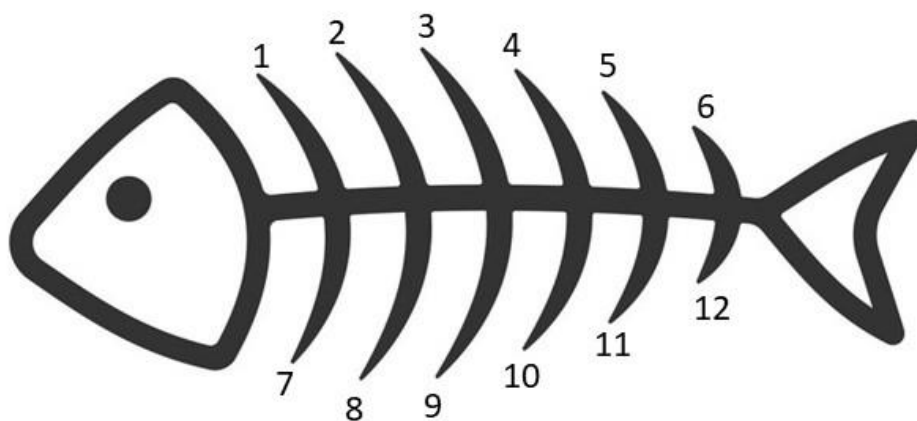
Špaček, L. (2008). *Nová velká kniha etikety*. Praha: Mladá fronta.

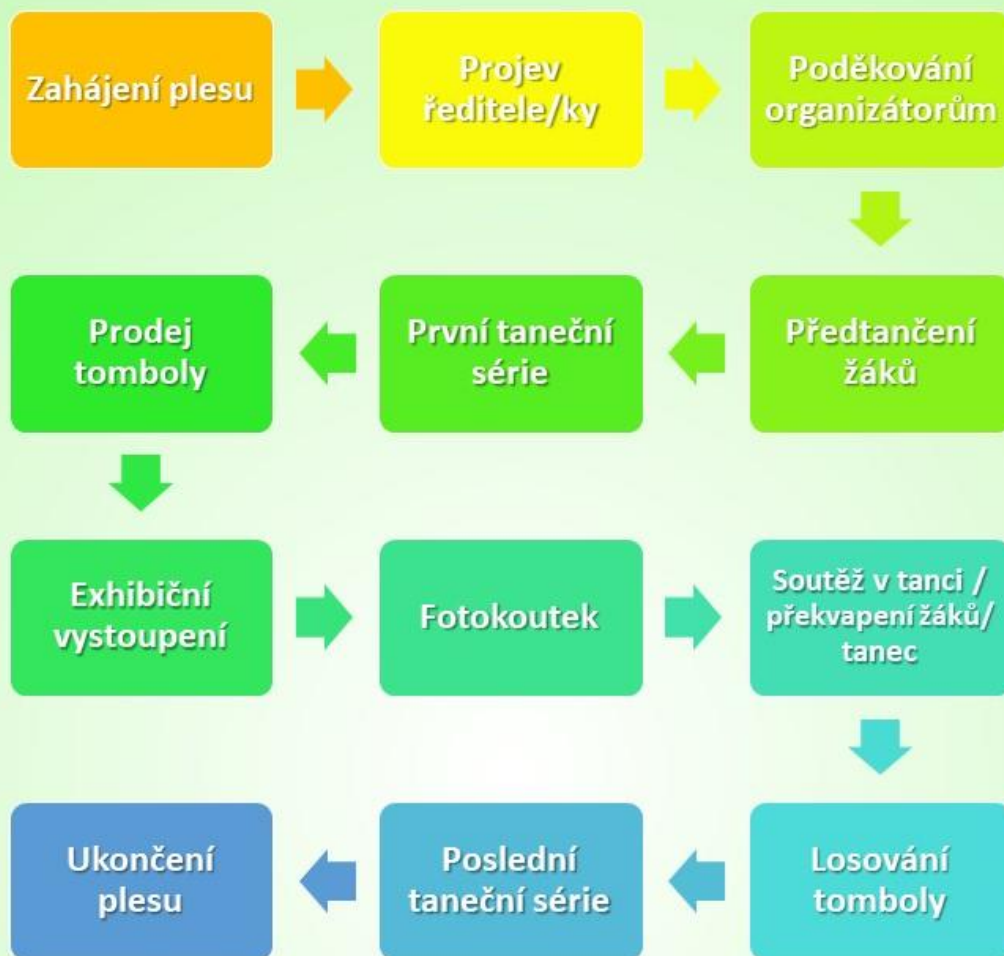
Průběh večerních akcí

10 min

Pokus se vypsát sled událostí, které se podle tebe objevují na plesech (např. první tanec, vystoupení, projev, tombola apod.). Každou událost postupně (1 – 12) vepiš do kostry ryby.

10 min

Na časové ose znázorni tvou představu o tom, v kolik hodin se odhadem dané události konají.

Poz.: Organizace plesu se může v různých školách lišit.

Zahájení plesu

*Shodovala se tvá představa s reálným programem plesu?
Zakroužkuj.*

ANO

NE

10 min

PĚTILÍSTEK aneb pětiřádková báseň

Představ si, že jsi na plesu.

Napiš své myšlenky a zážitky do pětilístku podle instrukcí.

1. řádek:	Název	Jednoslovné představení tématu (podstatné jméno)
2. řádek:	Popis	Dvě přídavná jména vztahující se k tématu
3. řádek:	Co dělá	Tři slovesa , jež vystihují dějovou složku tématu
4. řádek:	Pocit	Věta složená ze čtyř slov
5. řádek:	Formulace podstaty	Jedno slovo , jež vystihuje hlavní podstatu tématu

Blank template for a five-line poem (Pětilístek) with boxes for each line:

Line 1: []

Line 2: [] []

Line 3: [] [] []

Line 4: [] [] [] []

Line 5: []

Poděkování

Darovat a poděkovat,
to je jako nadechnout se
a vydechnout.
Je to mluva srdce,
která probouzí naše tvůrčí schopnosti.

Hans Wallhof

10 min

***Vymysli báseň, kterou bys přečetl/a před publikem,
jako poděkování organizátorům.***

***Vyber si jednoho organizátora a napiš pro něj verše
(ředitel/ka, zástupce ředitele, třídní učitel, spolužáci aj.).***

Vhodný dárek jako poděkování Květiny pro ženu i pro muže

- Z daru nezapomeneme odstranit cenovku.
- Dáváme si práci s výběrem, aby měl dotyčný z daru radost.
- Vyhýbáme se příliš osobním/intimním darům.

- Květiny se hodí pro každou příležitost.
- Pro ženu volíme romantickou, pestrou a aromatickou kytici.
- Pro muže je vhodná kytice jednobarevná, jednoduchá, bez dekorací.
- Kytice má mít lichý počet květů, sudý je vhodný spíše na smuteční obřad.

TIPY NA VHODNÉ DARY PRO ORGANIZÁTORY PLESU

* 5 min

**POZOR! Mezi dárky je jedna černá ovce.
Najdeš ji? Špatný dar zakroužkuj.**

Sebehodnocení

Zaznač, na kolik procent sis věděl s úkoly rady.

10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	100%
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------

Chci vědět více	Překvapilo mě

Co si chci zapamatovat:

Seznam použitých zdrojů:

Black Swirl Border. In: Pinterest [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://cz.pinterest.com/pin/536702480566215990/>>

Formáčková, M. & Zindelová, M. (2011). *Vysoká škola bontonu: 500 tipů do pohody (i nepohody)*. Praha: Československý spisovatel.

Incze, G. (1999). *Pravidla společenského chování: 100 odpovědí na 100 otázek*. Praha: Ikar.

Rybí kostra. In: Vectorstock.cz [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <<https://www.vectorstock.com/royalty-free-vector/fish-bone-icons-filled-and-lined-style-vector-24501365>>

Špaček, L. (2005). *Velká kniha etikety*. Praha: Mladá fronta.

Špaček, L. (2008). *Nová velká kniha etikety*. Praha: Mladá fronta.

Kvíz

? *Vždy je správná pouze jedna odpověď.
Správné tvrzení zakroužkuj.* **?**

- 1. Soubor pravidel společenského chování označuje termín:**
 - a) Etika
 - b) Etiketa
 - c) Štítek

- 2. Současným odborníkem na společenské chování je:**
 - a) Jiří Stanislav Guth-Jarkovský
 - b) Ludvík XIV.
 - c) Ladislav Špaček

- 3. Černý oblek má být zapnutý na:**
 - a) Jeden knoflíček
 - b) Dva knoflíčky
 - c) Tři knoflíčky

4. Urči, které tvrzení je správné:

- a) Žena se nemusí sladit s mužem
- b) Muž si vezme pod sako pouze dlouhou košili, nikoli krátkou
- c) Večerní oblek musí být pouze černý

5. Urči, které tvrzení není správné:

- a) Kravata musí zakrývat sponu opasku
- b) Kravata má ladit s košilí
- c) Muž si může kravatu ve večerních hodinách sundat

6. Urči, které z daných tvrzení neplatí:

- a) Pokud je telefonní hovor přerušen, ozývá se zpět volající
- b) Při telefonování pozdravíme a představíme se
- c) Je vhodné volat i ve večerních hodinách

7. Správně napsaný formální e-mail neobsahuje:

- a) Smajlíky
- b) Stěžejní sdělení v předmětu
- c) Poděkování

8. Pro představení nepoužijeme frázi:

- a) „Těší mě.“
- b) „Ahoj.“
- c) „Rád/a tě poznávám.“

9. Pro podání ruky neplatí:

- a) Stisk ruky je pevný
- b) Ruku podává nejdříve méně společensky významná osoba
- c) Při seznamování se usmíváme a díváme se do očí

10. Do schodů a dopravních prostředků jde první:

- a) Muž
- b) Žena

11. Jde-li muž se ženou nebo výrazně starším či váženějším mužem, hostem, klientem aj., měl by si tuto osobu vést:

- a) Po své pravé ruce
- b) Po své levé ruce
- c) Uprostřed

12. Urči, které tvrzení je správné:

- a) Spadlé jídlo na zemi okamžitě zvedneme
- b) Toalety jsou vhodné k seznámení
- c) Kabáty v šatně má vždy na starosti muž

13. Mezi nejčastěji tancované styly na plesech patří:

- a) Valčík, slowfox, samba
- b) Polka, pasodoble, quickstep
- c) Cha-cha, polka, valčík

14. Které tvrzení do taneční etikety nepatří:

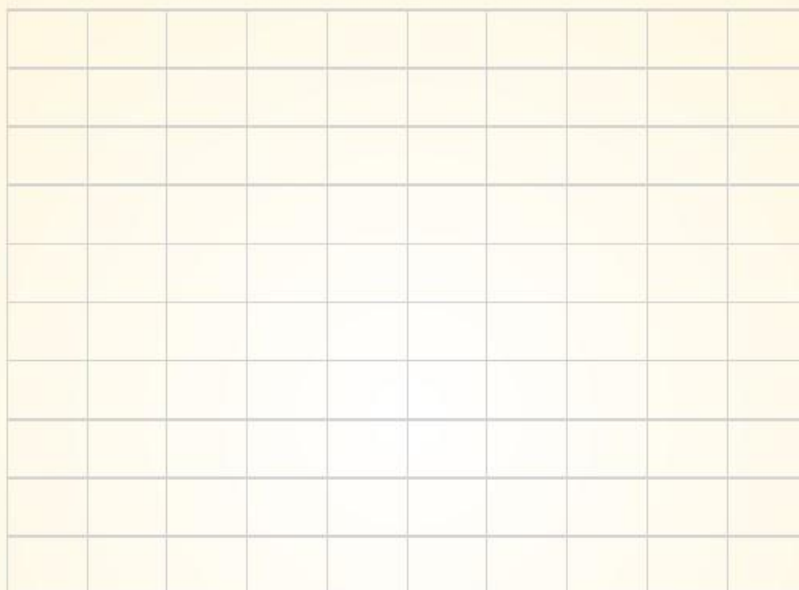
- a) Muž ženu doprovodí po tanci zpět ke stolu
- b) Muž ženu drží při tanci ve spodní části zad
- c) Muž nabídne ženě rámě

15. O darovaných květinách pro organizátory platí:

- a) Květiny se hodí pouze pro dámy
- b) Kytici je vhodné darovat v sudém počtu květů
- c) Květiny se hodí pro každou příležitost

VYTVOŘ SI VLASTNÍ KŘÍŽOVKU

Pro zopakování vytvoř křížovku, která bude složena z tvých dosavadních znalostí. V šedém poli barevně zvýrazni tajenku a následně tučně obtáhni přesný počet čtverečků, který budeš potřebovat pro správné odpovědi. Délka tajenky je pouze na tobě. Otázky sepiš dolů pod křížovku.

Správné řešení

2. lekce

Přiřaď pojmy k šipkám u obrázků.

Urči, zda je dané tvrzení správné. Správnou odpověď zakroužkuj.

Žena se u stolu může přepudrovat.

ano / **ne**

Kravata má zakrývat sponu opasku.

ano / ne

Muž si smí k obleku vzít kotníkové barevné ponožky.

ano / **ne**

Kravata s košilí musí ladit tón v tónu.

ano / ne

Na plese je dobré na sebe upozornit, být výstřední.

ano / **ne**

Muž si může vzít pod sako krátký rukáv.

ano / **ne**

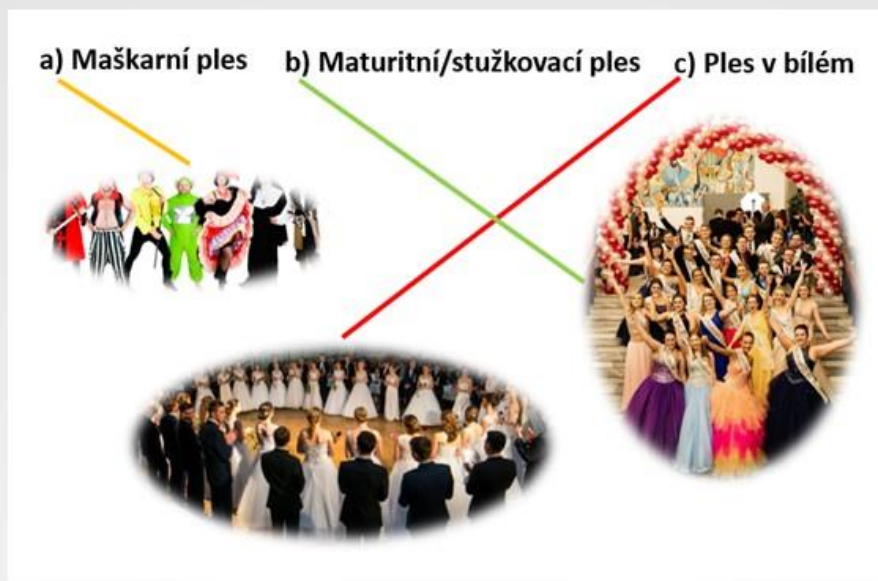
Žena má sladit své oblečení s mužem.

ano / ne

Uzel kravaty volíme podle typu límečku košile.

ano / ne

Spoj výrazy s obrázky.

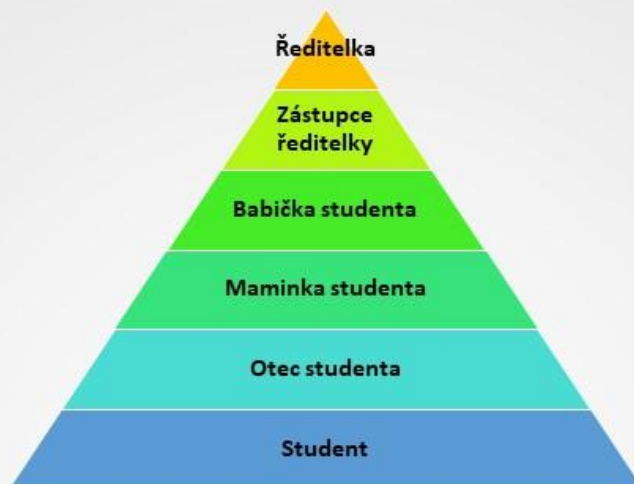
3. lekce

Očísľuj správné pořadí vět (1 – 8).

- 2 U telefonu Johana Roubalová.
- 8 Na shledanou.
- 3 Neruším Vás?
- 7 Přeji Vám hezký zbytek dne.
- 6 Děkuji.
- 1 Dobrý den, paní ředitelko.
- 5 Promiňte, ale špatně jsem rozuměla, můžete mi to zopakovat prosím?
- 4 Chtěla bych Vás požádat o upřesnění termínu konání plesu.

4. lekce

Do pyramidy vepiš názvy osob tak, aby byly seřazeny sestupně od společensky významnější (vrchol pyramidy) po méně významnou (spodek pyramidy).

*Doplň výrazy do textu tak, aby dával smysl.
Slova převed' do správného tvaru.*

Kabáty v šatně má vždy na starosti **muž**. Nejdříve ženě svlékne plášť, který položí na **pult** a pak se teprve vysvléká on. Za uschování šatů v šatně platí zpravidla muž. Stejně tak je tomu při **vyzvedávání** šatů, kdy se o to opět stará muž. Muž vždy pomáhá ženě přidržovat kabát při oblékání tak, aby to bylo pro ni co **nejkomfortnější**. Tedy nastavit kabát ve **výšce** ženy.

Na toaletě se neseznamujeme, ale vždy slušně **pozdravíme**. Jestliže se chceme s někým seznámit, podat si ruce, je vhodné na dotyčného **počkat** před toaletou. Toaleta **neslouží** k dlouhým hovorům, i když na dámských toaletách je krátké popovídání při úpravě **make-upu** tolerováno.

Napiš správné pořadí písmen tak, aby vznikly věty, které říkáme při žádosti o tanec.

MSÍM SPORTI?

Smím prosit?

VODLOEÍT, ÍPRMOS?

Dovolíte, prosím?

ŽMUŮ ADOŽÁTP O ENCAT?

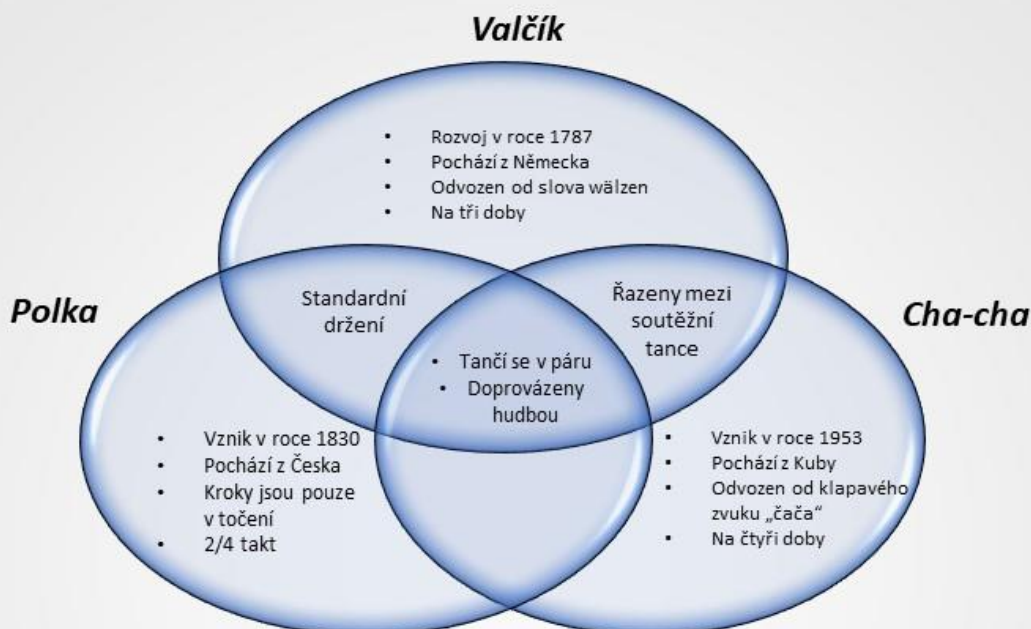
Můžu požádat o tanec?

5. lekce

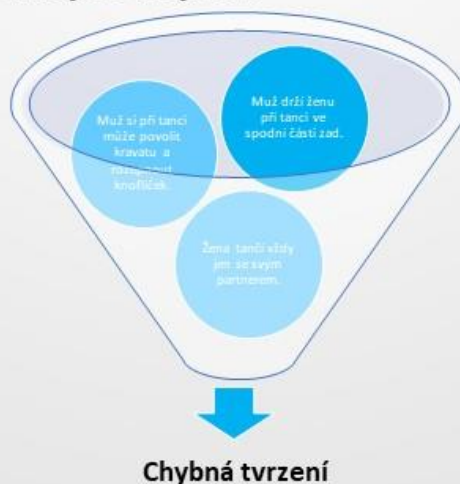
Najdi v osmisměrce všech 16 tanců různého stylu.

Na základě textu označ do Vennova diagramu stručná fakta o tom, co mají vždy dva tance společného, či nikoliv. V textu není uvedeno, co mají společného všechny tři tance. Pějdeš na to?

Z uvedených pravidel vyber tři, o kterých si myslíš, že tam nepatří. O svém výběru diskutuj ve dvojicích.

6. lekce

*POZOR! Mezi dárky je jedna černá ovce.
Najdeš ji? Špatný dar zakroužkuj.*

Správné odpovědi kvízu		
1) B	6) C	11) A
2) C	7) A	12) C
3) A	8) B	13) C
4) B	9) B	14) B
5) C	10) B	15) C

4.3 Shrnutí výsledků dotazovaných žáků

Samotné téma etikety žáci vnímali jako přínosné a inspirující k získávání nových poznatků pro praktický život (návštěva plesů, divadel, formální setkání aj.). Dva ze čtyř žáků doposud nenavštívili školní ples, a i přes to neměli problém s vyplněním výukových lekcí, jelikož měli základní informace o průběhu večerních slavnostních událostech ze stran rodinných příslušníků.

Dotazovaní ocenili vizuální zpracování pracovního sešitu, zejména vyzdvihli jeho přehlednost, barevnost a moderní pojetí výuky (např. QR kód). Délka všech výukových lekcí 45 minut koresponduje s RVP ZV. Časová náročnost všem dotazovaným vyhovovala, jelikož je pracovní sešit složen z lehčích i těžších úkolů, a proto je vhodný i pro různě nadané žáky. Oceňovali především různorodost a rozmanitost úkolů, které se lišily od jejich běžné výuky ve školách. Ze zpětné vazby vyplynulo, že se žáci v běžné výuce nesetkávají s častým využíváním výukových metod či aktivit (například pětílístek, šest klobouků, Ishikawův diagram aj.). A protože zařazení zmiňovaných metod není jejich běžnou aktivitou, cvičení zaměřené na představivost, kritické myšlení a vlastní názory považovali za náročnější.

Při zpětné vazbě žáci neopomenuli vyzdvihnout téma zabývající se historií z oblasti etikety, konkrétně o Ludvíku XIV. Potvrzuje se tedy, že je při výuce důležité klást důraz na mezipředmětové vztahy. Mimo to se do výuky postupně zařazuje i práce s technologiemi, které jsou nejen pro žáky nezbytnou součástí každodenního života. Problematika netikety byla žáky vítaná už z toho důvodu, že toto téma je jim blízké, protože internetovou a informační komunikaci pravidelně využívají.

Posledním diskutovaným tématem bylo sebehodnocení a reflexe při výuce. Dotazovaní jednotně potvrdili, že zpětná vazba jim při výuce chybí. Žáci obdivovali různorodost sebereflexe vyobrazenou pokaždé jinými typy cvičení (smajlík, smlouva, SWOT analýza, procentové zhodnocení aj.).

Závěrem hodnotili hlavní myšlenku a přínos pracovního sešitu. Konstatovali, že by seznámení s vybranými tématy ocenili především v prvním pololetí 8. a 9. ročníku ZŠ, ve kterém se připravují na školní ples. Domnívají se, že by školní ples získal lepší úroveň, jestliže by se všichni účastníci řídili sepsanými pravidly. Nejen k poznámkám v úseku „Můj zápisník“ se chtějí žáci v budoucnu opakovaně vracet.

5 Závěr

Tématem diplomové práce je „*Soubor aktivit pro výuku společenského chování žáků 8. a 9. tříd ZŠ*“. Hlavním cílem práce bylo vytvořit pracovní sešit pro poslední ročníky ZŠ pro výuku etikety se zaměřením na chování žáků při slavnostních událostech. Dílčími cíli teoretické části bylo charakterizovat pojem etikety, objasnit vývoj společenského chování napříč generacemi a analyzovat začlenění výuky bontonu do vyučování na základních školách. Následujícím dílčím cílem bylo popsat vybrané metody a aktivity vhodné pro výuku společenského chování.

V teoretické části bylo vyzkoumáno, že znalost bontonu je vhodná pro dobré postavení ve společnosti, pracovní kariéru a rodinné či mezilidské vztahy. Pravidla slušného chování se neustále mění kvůli historickým událostem (poválečné období), vývojem technologií a celkovým proměnám společnosti napříč generacemi. S problematikou současnosti úzce souvisí užívání technologií a samotná komunikace mezi lidmi, do které se v nynější době řadí také tzv. netiketa. Z analyzovaných výzkumů bylo odvozeno, že chování jedinců je přebíráno především z rodiny, ve které jedinec vyrůstal. Starší generace přenáší své zkušenosti, hodnoty a chování na mladší generaci. Každá generace je ovšem ovlivněna dobou, ve které vyrůstala nebo žila. Jestliže dítě pochází ze sociálně slabší rodiny, nebo postrádá výuku základních pravidel slušného chování od rodičů, přichází na řadu základní škola, která by se měla postarat o vzdělávání v oblasti etikety. RVP ZV (v aktuálním znění z roku 2017) uvádí, že základní pravidla společenského chování jsou zařazována do výuky v podobě Etické výchovy. Ta se pojí především s mezipředmětovými vztahy, díky kterým se dotýká asi šesti různě zaměřených vzdělávacích oborů. Ačkoliv je výuka etikety částečně zařazena do většiny předmětů, není možnost tuto problematiku vyučovat samostatně. Teoretickou část uzavírá kapitola *Sebehodnocení*, ve které bylo zjištěno, že je důležité dbát na žákovu sebereflexi, která učí žáka sebekritice a umocnit emoce, dále učí pracovat s chybou, sebevědomím a sebeúctou žáka.

Hlavním cílem diplomové práce byla tvorba pracovního sešitu, který je zaměřen pouze na výuku bontonu. Ten se však soustřeďuje na výuku etikety v oblasti společenských příležitostí, kterých se žáci 8. a 9. ročníků ZŠ začínají účastnit ať už jako návštěvníci školních plesů nebo jako rodinní příslušníci na jiných večerních společenských akcích. Aktivity byly vhodně zvoleny pro výuku etikety tak, aby naplňovaly rozvoj a utváření klíčových kompetencí a zároveň byly v souladu

s Bloomovou taxonomií výukových cílů a učebních úloh dle Dany Tollingerové. Pracovní sešit zahrnuje celkem 26 různorodých aktivit nebo výukových metod. Aktivity byly vybírány za účelem samostatné práce žáků příležitostně obohacené o skupinovou práci. Hlavní přínos praktické části tkví ve zpětné vazbě dotazovaných žáků, kteří se aktivně zapojili do absolvování výukového kurzu. Ze shrnutí výsledků dotazovaných žáků je patrné, že je vhodné se zaměřovat na žakovu představivost, čtenářskou gramotnost, porozumění textu, tvůrčí psaní, kritické a kreativní myšlení a jiné sociální či senzomotorické dovednosti. Výsledky žáků 8. a 9. tříd ZŠ a žákyně kvarty osmiletého gymnázia dokazují, že pracovní sešit splnil svůj účel, motivoval je k získání nových poznatků v oblasti společenského chování, zaujal svojí vizuální stránkou, různorodými úlohami a celkovým neobvyklým zpracováním včetně moderního pojetí výuky (téma netikety, QR kód aj.). Z analyzovaných zpětných vazeb žáků vyplývá, že forma pracovního sešitu je brána za efektivní způsob výuky.

6 Referenční seznam

Bibliografie

Belz, H. & Siegrist, M. (2001). *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry*. Praha: Portál.

Berg, M. (2020). *Jak se vzájemně chápat: generace X, Y, Z*. Praha: Grada.

Bílková, J. (2017). *Trénink mentální kondice: cvičení a hry se slovy pro každý věk*. Praha: Portál.

Bloom, B. S., Englenhart, M. D., Fursdt, E. J., Hill, W. H. & Krathwohl, D. R. (1956). *The Taxonomy of Educational Objectives. The Clasifications of Educational Goals. Handbook I: Cognitive Domain*. New York: David Me Key Company.

Bureš, M., Vališová, A. & Kasíková, H. (2011). *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada.

Čapek, R. (2015). *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada.

Formáčková, M. & Zindelová, M. (2011). *Vysoká škola bontonu: 500 tipů do pohody (i nepohody)*. Praha: Československý spisovatel.

Grecmanová, H. & Urbanovská, E. (2007). *Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP*. Olomouc: Hanex.

Guth-Jarkovský, J. S. (1920). *Společenský katechismus: poznámky a úvahy o tom, kterak obcovati s lidmi vůbec a za různých okolností a s různými lidmi zvláště tak, aby styk byl nám a jim milý a příjemný*. Praha: Hejda a Tuček.

Guth-Jarkovský, J. S. (2015). *Společenský katechismus: mezi lidmi a s lidmi*. Praha: Městská knihovna v Praze. Dostupné z: <http://web2.mlp.cz/koweb/00/04/12/26/73/spolecensky_katechismus_ii.pdf>

Hansen Čechová, B. a kol. (2006). *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz.

Hansen Čechová, B., Seifert, M. & Vedralová, A. (2011). *Nápadník pro výuku dle učebních stylů*. Praha: www.scio.cz.

Hudecová, D. (2004). *Revize Bloomovy taxonomie edukačních cílů*. 54 (3), 274–283. *Pedagogika*.

Incze, G. (1999). *Pravidla společenského chování: 100 odpovědí na 100 otázek*. Praha: Ikar.

Janičko, M. & Janičko, P. (2014). *Utilitarismus v podání Johna Stuarta Milla*. *Acta Oeconomica Pragensia*. 22 (6), 90–97. doi: 10.18267/j.aop.461

Kivunja, C. (2015). *Using De Bono's Six Thinking Hats Model to Teach Critical Thinking and Problem Solving Skills Essential for Success in the 21st Century Economy*. *Creative Education*, 6, 380–391. doi:10.4236/ce.2015.63037

Knutsson, J. (1977). *Labeling theory: a critical examination*. Sweden: Scientific Reference Group.

Maříková, H., Kostelecký, T., Lebeda, T. & Škodová, M. (2010). *Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON.

Mišovič, J. & Vacek, L. (2019). *Generační vnímání naší společnosti*. Praha: Petrklíč.

Obst, O. (2017). *Obecná didaktika*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Pavelková, M. (2015). *Charakteristika rodiny a (pře)výchovy v komunistické perspektivě*. *Caritas et Veritas*. 1, 111–122. Dostupné z: <file:///C:/Users/johan/Downloads/2015-01-charakteristika-rodiny-a--pre-vychovy-v-komunisticke-perspektive.pdf>.

Roubalová, J. (2019). *Osobnosti ovlivňující vývoj etikety v českých zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Říčařová, A. (2011). *Dnešní společnost: praktické náměty pro výuku výchovy k občanství na 2. stupni ZŠ*. Praha: Josef Raabe.

Silberman, M. & Lawsonová K. (1997). *101 metod pro aktivní výcvik a vyučování: osvědčené způsoby efektivního vyučování*. Praha: Portál.

Smejkal, V. & Schelová Bachrachová, H. (2011). *Velký lexikon společenského chování*. Praha: Grada.

Strawbridge, M. (2006). *Netiquette: internet etiquette in the age of the blog*. Cambridgeshire: Software Reference.

Šafránková, D. (2019). *Pedagogika*. Praha: Grada Publishing.

Špaček, L. (2005). *Velká kniha etikety*. Praha: Mladá fronta.

Špaček, L. (2008). *Nová velká kniha etikety*. Praha: Mladá fronta.

Špaček, L. (2013). *Business etiketa a komunikace*. Praha.

Špaček, O. & Šafr, J. (2010). *Volný čas, sport a kulturní vkus: rozdíly podle společenského postavení*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON.

Tollingerová, D. & Kněžů, V. (1966). *Programované učení*. Praha.

Tollingerová, D. (1987). *K teorii učebních činností*. Praha.

Vala, J. (2017). *Didaktika literární výchovy: vybrané kapitoly pro učitele základní školy*. Olomouc: Hanex.

Zormanová, L. (2012). *Výukové metody v pedagogice: s praktickými ukázkami*.
Praha: Grada.

Elektronické zdroje

Etiketa-návod na chování se ve společnosti. In: Taneční škola Plamínek. Dostupné z: <<http://www.plaminek.cz/etiketa#kapitola9>>

Farná, K. (2018). *Malý průvodce tancem aneb Tajemství jivu, valčíku či samby.* In: Novinky.cz. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/zena/styl/clanek/maly-pruvodce-tancem-aneb-tajemstvi-jivu-valciku-ci-samby-40250022>>

Krejčová, G. (2015). *Češi nemají moc vzorů, které by mohli kopírovat, říká odbornice na etiketu.* In: Vyšší odborná škola publicistiky Praha. Generace 20. Dostupné z: <<https://www.generace20.cz/lifestyle/cesi-nemaji-moc-vzoru-ktere-by-mohli-kopirovat-rika-odbornice-na-etiketu>>

Lustig, A. *Citáty slavných osobností.* In: Citaty.net. Dostupné z: <<https://citaty.net/citaty/279324-arnost-lustig-nejvetsi-kvalitou-cloveka-je-slusnost/>>

NUV. (2017). *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: úplné znění upraveného RVP ZV.* Praha: MŠMT. Dostupné z: <<http://www.nuv.cz/file/4986/>>

NUV. *Metodický portál RVP.cz.* Praha: MŠMT. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/2803/analyza_swot.pdf>

Recmanová, A. (2017). *Pravidla netikety.* In: Edtech Kisk. Dostupné z: <<https://medium.com/edtech-kisk/pravidla-netikety-ea92f7c3e58b>>

Společenská etiketa. Plesové desatero. (2018). In: Český rozhlas. Dostupné z: <<https://hradec.rozhlas.cz/spolecenska-etiketa-plesove-desatero-6667608>>

Žilka, F. (2007). *Etiketa všedního dne.* In: Novinky.cz. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/kariera/clanek/etiketa-vsedniho-dne-40164544>>

Obrázky

Barevné ponožky oživí váš styl. (2017). In: Plzen.cz [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <https://www.plzen.cz/barevne-ponozky-aneb-vyladte-svuj-outfit/plzen_cz_mikkelpaige-perona_farms-wedding_photos_ny_photographer_0026/?fbclid=IwAR1QYqjbu7ki3xkD_dIK-Ca3pqSC31cP93SC_ISuH3NIK9Zzt-_EzCyS9zk>

Black Swirl Border. In: Pinterest [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://cz.pinterest.com/pin/536702480566215990/>>

Border, corner, center floral patterns. In: Pinterest [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://cz.pinterest.com/pin/320388960966849680/>>

Friedel, L. (2018). *Šest klobouků.* In: Liborfriedel.cz [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <<https://www.liborfriedel.cz/6-klobouku-pro-lepsi-strategicke-rizeni/>>

Kostýmy. (2013). In: Medeakostymy.cz [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <http://www.medeakostymy.cz/uvod/kostymy_sezona2013_2014>

Ladění barev. In: Wikipedie [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <<https://www.wikihow.cz/Jak-sladit-barvy>>

Ladislav Špaček. In: Ladislav Špaček [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<http://www.ladislavspacek.cz/>>

Lexikon společenského chování. In: Knihcentrum [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <https://www.knihcentrum.cz/lexikon-spolecenskeho-chovani-2?gclid=Cj0KCQiA7qP9BRCLARIsABDaZzjRyfrljREq0oLYn3-HGMCQD1q4cqFnGuDI6zLPfIN6xv9COt26xMgaAgBIEALw_wcB>

Nová velká kniha etikety. In: Knihy Dobrovský [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <https://www.knihydobrovsky.cz/kniha/nova-velka-kniha-etikety-8780?gclid=Cj0KCQiA7qP9BRCLARIsABDaZzjAdnlKWeXiJc12DvcctRyM5O0WrFM2JYg5SxamHmvu7cO_ILTQzWIaAuPjEALw_wcB>

Ples v bílém. In: Fotopn [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <http://fotopn.cz/kultura/ples_v_bilem_2020/index.html#IMG_5528.jpg>

Polák, M. (2014). *Jak má sedět pánský oblek.* In: Milanpolak [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <<https://milanpolak.cz/jak-nosit-sako-a-oblek-10-jednoduchych-zakladu/jak-ma-sedet-pansky-oblek/>>

Pozdrav. In: Chovani.eu [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<http://www.chovani.eu/pozdrav/c43>>

Pravidla společenského chování. In: Antikvariát Poděbrady [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://www.antikvariatpodebrady.cz/psychologie-a-sociologie/pravidla-spolecenskeho-chovani-100-odpovedi-na-100-otazek/>>

Rybí kostra. In: Vectorstock.cz [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <<https://www.vectorstock.com/royalty-free-vector/fish-bone-icons-filled-and-lined-style-vector-24501365>>

Sedm rad, jak se vyhnout faux pas. In: Poshme [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <<https://www.poshme.cz/clanek/31/7-stastnych-rad-jak-se-vyhnout-faux-pas/>>

Set dřevěný motýlek a šle. In: Fler.cz [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <<https://www.fler.cz/zbozi/set-dreveny-motylek-a-sle-cerny-10878511>>

Společenské chování. In: Databazeknih [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://www.databazeknih.cz/knihy/spolecenske-chovani-435376>>

Společenské chování v kostce. In: Knihcentrum [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <https://www.knihcentrum.cz/spolecenske-chovani-v-kostce-1?gclid=Cj0KCQiA7qP9BRCLARIsABDaZzi_ud3aB_O03ZGaGIapWeDKLQ-I357eLqu7tg6Tb9s9UDtCdT1wtT4aApd-EALw_wcB>

Společenský katechismus. In: ČBDB [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://www.cbdb.cz/kniha-23419-spolecensky-katechismus-spolecensky-katechismus>>

Sportovní ples. (2019). In: Jihoceskykalendar [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://www.jihoceskykalendar.cz/cs/show/event/1372/sportovni-ples>>

Šaty s rukávy z organzy. In: Bonprix [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <<https://www.bonprix.cz/produkt/aty-s-rukavy-z-organzy-erna-904480/>>

Šerpy pro maturanty. In: Reklamasukelovi.cz [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <<https://www.reklamasulekovi.cz/serpy-pro-maturanty/>>

Štítek laser kov STK1. In: Bauer [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://www.pohary-bauer.cz/stitky/stitek-laser-kov-stk1>>

Vysoká škola bontonu. In: Trhknih [cit. 2020-11-09]. Dostupné z: <<https://www.trhknih.cz/kniha/bbf5yie2>>

7 Zkratky

ZŠ – Základní škola

SŠ – Střední škola

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

ŠVP – Školní vzdělávací program

NUV – Národní ústav pro vzdělávání

8 Příloha

Informovaný souhlas zákonných zástupců ke zpracování výsledků

Vážení rodiče,

dovoluji si Vás požádat o souhlas ke zpracování výsledků Vašeho syna/Vaší dcery k účelu zpětné vazby vytvořeného pracovního sešitu v praktické části diplomové práce Bc. Johany Roubalové.

Vybraní žáci/žákyně vyplní pracovní sešit zaměřený na výuku společenského chování pro 8. a 9. třídu ZŠ. Jejich výsledky a poznámky budou anonymně shrnuty v závěru praktické části diplomové práce. V diplomové práci nebudou zmíněny osobní údaje žáků.

Žádná část pracovního sešitu této tištěné ani elektronické verze nesmí být reprodukována ani šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího souhlasu autorky.

Souhlasím se zpracováním výsledků svého syna/své dcery..... , které budou zaznamenány v diplomové práci Bc. Johany Roubalové.

Dne v

Podpis zákonného zástupce

.....

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Johana Roubalová
Katedra nebo ústav:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Tomáš Hubálek, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021
Název závěrečné práce:	Soubor aktivit pro výuku společenského chování žáků 8. a 9. tříd ZŠ
Název závěrečné práce v anglickém jazyce:	Collection of activities for teaching etiquette to pupils in year 8 and 9 of secondary school
Anotace závěrečné práce:	Hlavním cílem diplomové práce je sestavit soubor aktivit pro výuku společenského chování určený žákům 8. a 9. tříd ZŠ. V teoretické části se práce zabývá problematikou vývoje etikety napříč generacemi. Popisuje, jakým způsobem je výuka slušného chování začleňována v RVP ZV a představuje výukové metody a aktivity vhodné pro výuku etikety. Praktická část zahrnuje pracovní sešit obsahující výukové lekce zaměřené na společenské chování při slavnostních událostech. Práce obsahuje zpětnou vazbu dotazovaných žáků absolvujících výukový kurz.
Klíčová slova:	Etiketa, společenské chování, bonton, generace, RVP ZV, výuková metoda, sebehodnocení, pracovní sešit.
Anotace závěrečné práce v anglickém jazyce:	The main goal of this thesis is the creation of a collection of activities for teaching etiquette to pupils in year 8 and 9 of secondary school. In its theoretical part, the thesis explores the development of etiquette across generations. It describes, how the FEP EE implements etiquette teaching, and it introduces teaching methods and activities suitable for teaching etiquette. The practical part of the thesis includes an exercise book that incorporates. The thesis contains feedback from pupils who took part in an etiquette course.
Klíčová slova v anglickém jazyce:	Etiquette, manners, Bon Ton, generation, FEP EE, teaching method, self-assessment, exercise book.
Přílohy vázané k práci:	1
Rozsah práce:	100 stran
Jazyk práce:	Český jazyk